

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Forma Vernacvla Lingva Copvlandi Rite Desponsatos, Et
Legitime Proclamatos, Secvndvm Catholicæ & verè
Apostolicæ Ecclesiæ ritum**

Leisentritt, Johann

Coloniae, 1590

VD16 L 1074 (Beigef. Werk)

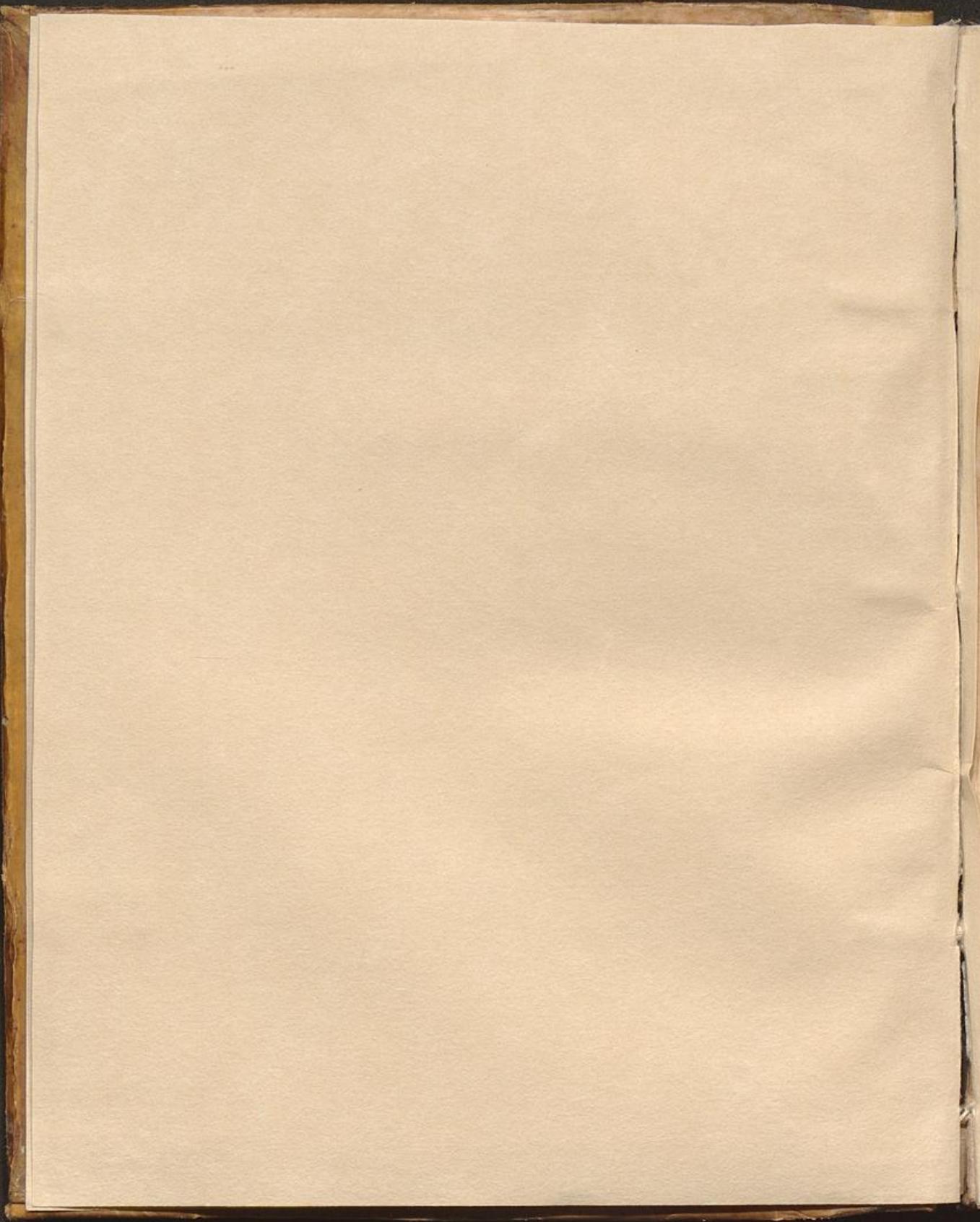
urn:nbn:de:hbz:466:1-39240

G F H

1 5 9 2

Th 1341

Die Kunst der Fugue ist ein Werk
von Johann Sebastian Bach
aus dem Jahr 1741
Es besteht aus 24 Fugen
für Orgel und Clavier
Die Fugen sind in
den verschiedenen
Tonarten und
Rhythmen
geschrieben
und zeigen
die Meisterschaft
des Komponisten
in der Fugentechnik
und der Harmonik
Die Fugen sind
ein Beispiel für
die Kunst der
Fugentechnik
und der Harmonik
Die Fugen sind
ein Beispiel für
die Kunst der
Fugentechnik
und der Harmonik

FORMA
VERNACULA
LINGVA COPVLANDI
RITE DESPONSATOS, ET LEGITL
ME PROCLAMATOS, SECVNDVM CATHOLI-

ca & verè Apostolicæ Ecclesiæ ritum Adfuncto Tractatulo cau
saram matrimonialium, Sacerdotibus curam animarum geren-
tibus, admodum vtili & necessario. Ex sacra scriptura, &
probatis Catholicæ Ecclesiæ, iurisq; Canonici
scriptoribus. Pro vtriusq; Lusatiz Misnen.
Diocesi. Presbyteris.

PER
REVERENDVM VIRVM
DOMINVM IOANNEM LEISEN-
tritium, Ecclesiæ Budissinens. Decanum,
&c. denuò diuulgata.

AB EODEM
RECOGNITA ET AVCTA.

Matth. 19. & Marci 10.

*Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ,
& erunt duo in carne vna. Itaq; iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo
Deus coniunxit, homo non separet.*

Leuit. 18.

Cum vxore proximi tui non coibis.

COLONIAE,
Apud Henricum Falckenburg.
ANNO 1590.

Dem Erbarn Nam-

hafftigen Georgen Piben / Burgern

auff der Platten / meinem geliebten Bruder / Wün-

sche ich Erban Pibe von Sudissin Gottes gnade / vnd

bestendigkeit Christliches Glaubens / durch

Jesum Christum vnseren

H E R R E N .

Es gibts die tägliche erfahrung / gelieb-
ter Bruder / vnd ist also meniglichen be-
wust / wie gar vnnöthiger muthwilli-
ger weisz / ja auß lauter bößheit vnd vor-
gesatztem schedlichen Eifer / doch vnder
einem Christlichen schein / jeziger gefehrlicher zeit /
man sich höchlich beflisset / das Schifflein Petri
mit vilfaltigen widerwertigkeiten zu belestigen vnd
zubeirren / ja auch / wo es möglich vnd die allmech-
tigkeit Gottes nicht inn ver hinderung wer / ganz
vnd gar vmb zustürzen / in keiner betrachtung / das
außerhalb der Archa Noe / welche die ware Christ-
liche Kirchen deutet / sonst kein heil vnd seligkeit ist /
welcher vnd wievil darauß schreiten / endlich ersauf-
fen vnd ewiglichen verderben müssen.

Darumb alle die jenigen hoch zurhümen vnd zu
loben würdig sein / so mit rechtem ernst / vnd waren

A u Christe

Vorrede.

Christlichem fleiß/kein müh vnd arbeit/vilweniger
einige vnkosten sparen/damit samptlichen vnd son-
derlich/so dem Schifflein Petri (verstehe/der All-
gemeine Christlichen Kirchen) eingeleibt seindt/er-
halte vñ getröstet werden/Vnder welchen ohne fal-
scheit zu melden/der Ehrwürdige vnd Achtbarer
Herr Johann Leisentritt / Thumdechant allhie zu
Budissin/rc. vnser ordentlicher Pastor vnd Seelsor-
ger/billich mit zumorachten/ denen das Christlich
werck welches Gott lob vorhanden vnd seliglich zu-
mügen vñ zugebrauchen) iné selbs/lobet vñ preiset.

Darob nicht alleine Ich/sonder auch andere der
alten waren Apostolischer Kirchen verwante / vnd
Heilige Schrift Lehrer / grossen gefallen tragen/
Dann dadurch vnd damit zu förderunge gewisser
seligkeit/dem frommen Gottföchtigen Völklein/
so im berhürten Schifflein Petri bißher bestendig
vñ vnbeschadelt verbliben/sehr gewillfahret vnd ge-
dient wirdt/des Schifflein sage ich /darein Chris-
tus vnser Heilandt vnd Seligmacher selbs getret-
ten/heutigis tags darinnen ist vnd bleibet /dasselbe
biß zum ende der Welt regiert vnd nicht vndergehn
laßt.

Derhalben habe ich auß wolmeinendem gutem
Christlichem gemüth/ nicht allein gegenwertiges

Opu

Vorrede

Opusculum vnd Christliches werck / dem Schiff-
lein Petri zugethanen dienende / mitt diser meiner
gedruckten Vorrede / dir zuzuschicken mich gemech-
tiget / sonder auch anderer hieben gedruckter Lucu-
brationen Exemplaria / so wolgedachter Herr hatt
durch den Druck außgehn lassen / dir übersende /
Freundtlich vnd Brüderlich bittende / das du nicht
allein dises alles lesende dir wolgefallen lassest / son-
der auch mit einander also beherzigest / auff das du
im gehorsam Heiliger Christliche Kirchen bleibest /
keins wegs / mit verlust deiner Seelen seligkeit auß
dem Schifflein Petri schreitest / weder einige ver-
achtung vñ widerwertigkeit (durch welche wir ein-
gehn sollen in das Reich der Himmel) also groß we-
gest / das dich jrgendt zur zweiflung verursachen
solte / sonder alle widerwertigkeit durch Gottes
hilff (in derer wir alles mechtig) mit Christlicher ge-
dult überwindest / Welchs dir vnd vns allen verlei-
he die Heilige Dreyfaltigkeit vnd einige Gottheit /
Gott Vatter, Sohn vnd Heiliger Geist / Amen.

A D LECTOREM.

Paul. I. Corinth. cap. 7.

Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem vnusquisq. suam vxorem habeat. Vxori vir debitum reddat: similiter autem & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir, similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicem nisi forte ex consensu ad tempus: vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incōtinentiam vestram.

Ibidem.

Quōd si non se continent, nubant. Melius est enim nubere quā vni, His autem qui matrimonio iuncti sunt precipio, non ego, sed Dominus: vxorem à viro non discedere, Quōd si discesserit manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

Item eod. cap.

Alligatus es vxori, noli querere solutionem. Solutus es ab vxore: noli quaerere vxorem. Si autem acceperis vxorem, non peccasti, & si nupserit virgo, non peccauit.

Tob. cap. 6.

Angelus Raphael dixit Tobie. Audi me & ostendā tibi quae sunt quibus prevalere potest demonium. Hī namq. qui coniugium ita suscipiunt, vt Deum à se & à sua mente excludant, & suae libidini ita vacent: sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus: habet potestatem demonium super eos. Tu autem quum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud nisi orationibus vacabis cum ea.

Prouerb. cap. 19.

Domus & diuitiae dantur à parentibus, à Domino autem proprie vxor prudens.

Eccles. cap. 7.

Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore Domini, gratia enim verecundiae illius super aurum.

Item

AD LECTOREM.

Item eod. cap.

Trade filiam: & grande opus feceris: & homini sensato da illam.

Item cap. 25.

In tribus placitum est spiritui meo quae sunt probata coram Deo & hominibus, Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier sibi bene consentientes.

Item eod. cap.

Beatus qui habitat cum muliere sensata.

Paul. 1. Corinth. 7.

Reliquum est: ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt, tanquam non possidentes: & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Praeterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est sollicitus, est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quae sunt mundi, quomodo placeat uxori & diuisus est. Et mulier innupta & virgo cogitat quae Domini sunt, ut sit corpore sancta & spiritu. Quae autem nupta est, cogitat, quae sunt mundi, quomodo placeat viro.

PIO

PIO LECTORIS.

LEgitimi quisquis curans pia foedera lecti,
Vxorem castam qui cupit atq; piam.
Hoc breue percurrat oculis opus: optime lector,
Discere namq; iuuat multa, docere iuuat.
Coniugij authorem, finem fructusq; benignos,
Munera & in domino gaudia plena Deo.
Aeternumq; bonum, patri pia praemia caeli,
Coniugibus cunctis nunciat iste liber.
Foelix qui cupida bona talia concipit aure,
Et concepta diu firmiter illa tenet.
Illum perpetuo saluabit foedere Christus,
Semper & ex omni parte beatus erit.

FOR.

FORMA
**VERNACULA
 LINGVA COPVLANDI
 RITE DESPONSATOS, ET LEGITI-
 ME PROCLAMATOS, SECVNDVM CATHOLI-
 CAE ET VERE APOSTOLICAE ECCLESIAE RITVM**

*Adiuncto Tractatulo casarum matrimonialium, Sacerdotibus curam ani-
 marum gerentibus admodum utili & necessario. Ex sacra scriptura, &
 probata Catholica Ecclesia, iurisque Canonici scriptoribus.*

*Pro vtriusque Lusatiae Misnen. Diocesis.
 Presbyteris.*

PER

**REVERENDVM VIRVM
 DOMINVM IOANNEM LEISEN-
 TRITIVM, ECCLESIAE BVDISINEN.**

*DECANVM, & DENO
 diuulgata.*

AB EODEM RECOGNITA ET AVCTA.

NOTA.

MATRIMONIUM, quod est maris & fe-
 minae legitima coniunctio, Iure naturali,
 diuino gentium & civili inductum, sacra-
 mentum voluntatis tantum est. Et dicitur ideo vo-
 luntatis, quod sine illo quis saluari potest. Non e-

nim expedit homini, ad regna caelorum tendere volenti, nubere. 3. q. 5. Tunc saluabitur, Hoc primus humani generis parens, diuini spiritus instinctu pronuntiauit Gene: 2. cum dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne vna.

HOc autem vinculo duos tantum & non plures copulari & coniungi. unumque; matrimonium et non plura simul publicum et non clandestinum in Ecclesia solenniter fieri debere, sancti patres Concilia, vniuersalis Ecclesiae traditio docuerunt & praeceperunt Christo Domino apertius docente, itaque iam non sunt duo, sed vna caro, eiusdemque; nexus firmitatem ab Adamo tanta ante pronuntiatam, his verbis confirmante. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Matt. 19. Mar. 10. 1. Cor. 6. Ephe. 5. &c. gaudemus de diuor. &c. Nuptiis. 32. q. 1.

Sic Deus creauit vnum masculum, & vnam foeminam, non plures foeminas, & hoc accedit, quod Deus, cum genus humanum deleteret, & tamen seminaria conseruare vellet, iussit vt Noe in Arcam assumeret homines & bestias, mundas & immundas, Et apparet quod etiam in bestiis eiusdem

de speciei assumptæ sint in Arcâ binæ & binæ, non vnus masculus & plures foemellæ. Gen. vij. Iure etiam ciuili infamis dicitur ille, qui in vita vxoris aliam ducit. l. i. in fi ff. de his, qui notan. in fa. Quod autem in veteri Testamento multi sancti simul plures habuerunt vxores: fuit ex consuetudine illius temporis quam Deus tolerauit, sed de iure scripto Polygamia nunquam fuit permiffa.

GRatiam verò, quæ matrimonialem amorem perficeret, & indiffolubilem vnitatem confirmaret, coniugesq; sanctificaret. Ipsemet Christus venerabilium Sacramentorum institutor atq; perfector, sua nobis passione promeruit, Quod Paulus ad Ephe. 5. innuit dicens: Viri diligite vxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: mox subiungens: Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.

VEhementer autem deploranda sunt hæc nostra tempora, in quibus nihil fit & profus reijcitur piorum patrum nostrorum, simul & sacrosanctorum Conciliorum authoritas, qua ablata in Ecclesia omnia erunt ambigua, dubia, pendencia & incerta, Redibunt hæreses per multa secula sepultæ. Resuscitabuntur inquam, quæ præ ocu

F O R M A

lis iam videmus, damnata & omnino Anathematizata dogmata hæreticorum, quibus, si scripturis nos opposuerimus, seclufa Ecclesiæ authoritate, reijcient aduersarij scripturam, quam voluerint, tunc occurrente aliquo dubio in fide, &c. nulla erit via illud decidendi, sed quilibet iuxta vertiginem sui capitis declinabit in illam & aliam partem, efficietq; Christum improuidum, quasi non sufficienter prouiderit Ecclesiæ suæ. Iosue 1. Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit, moriatur. Sed de his satis, & plus quam vnquam in hoc Matrimonij negocio decreuimus. Ad rem ipsam itaq; procedemus.

Quotidiana experientia docet, quanta peccata committantur propter hominum inobedientiam, & sacrorum Canonum contemptum, ex clandestinis coniugijs, præsertim etiam per eos, qui in statu damnationis viuunt, dum priore vxore, cum qua clàm contraxerant, relicta, cum alia palàm contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt. Cui malo, cū ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat Ecclesia, quæ de occultis non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur. Idcirco iuxta sacri Lateranen. Concilij, sub Innocentio celebrati decretum, per modernam sacrosanctam Synodum Tridentinam denuò præceptum est (sessio. viij. de refor. Matrim. decre. 1.) vt in posterum, antequam
ma-

COPVLAN, DESPON.

matrimonium contrahatur, ter, à proprio contra-
hentium Parrocho tribus distinctis dominicis aut
festiuis diebus coram multitudine in Ecclesia de-
nuntietur, inter quos matrimonium sit contrahe-
dum. Quibus denuntiationibus factis, si nullum
legitimum opponatur impedimentum, ad celebra-
tionem matrimonij procedatur. Qui verò esse de-
bet modus denuntiationis, vel vt vocamus, procla-
mationis, ex forma hisce annexa reperies.

LEgitimè proclamati vbi ad fores Templi vel ad
Altare Ecclesiæ peruenerint, Sacerdos in Tem-
plo consistens, directa facie ad copulandos, exhor-
tationem subsequentem, vel aliam, faciat, atq; pri-
mò omnium tandem hoc sibi curæ sit, vt non tan-
tùm intellecto contrahentium mutuo consensu,
nomina eorum inquirat, verumetiam summa cū
diligentia percunctetur atq; certus sit, vtrum sint
excommunicati, & an aliquis ex eis cum alio prius
contraxerit.

PEregrinos & ignotos nulla ratione ad Matri-
monium Parochus admittat, nisi quilibet suæ
libertatis ab his attulerit testimonia, cum quibus
commorati sunt. Sancta enim Synodus prædicta,
in loco supra notato paternè monet, ne hoc ge-
nus vagantiū ad matrimoniū facile recipiatur, &c.

PARochus & quilibet sacerdos alterius parochiæ
sponfos siue illorum parochi licentia, si autus

fuerit coniungere, secun: Canonum rigorem punietur. Vnde omnis parochus habeat librum diligenter custoditum, in quo coniugum & testiũ nomina, diemque & locum contracti matrimonij describat.

IN copulandis, quodcunq; impedimentum deprehenderit sacerdos, de quo saltem verisimiliter dubitet, an matrimonium per hoc impediatur, non coniungat tales, nisi prius super tali dubio resolutionem ab Ordinario vel eius Officiali acceperit. Nec alicui credat sententiam aliquam Iudicis, super litigioso matrimonio iactanti, nisi fide dignas literas ostenderit.

PORRò inquiratur debita diligentia, num noui coniuges gradibus consanguinitatis vel affinitatis, vel etiam cognationis spiritualis à Iure prohibitis sint coniuncti. Quibus per omnia ritè negantibus, & in matrimonium formaliter contractum per sacerdotem in facie Ecclesiæ solennifandum & confirmandum consentientibus, quòd maximè in eo necessarium est. Idem Sacerdos desponsatos subscripto modo alloquatur, simul & circumstantibus Sacramentum matrimonij, quod perpetuus & indissolubilis nexus est, cõmendet. Tandemq; comprehensis desponsatorum amborum dextris, eos in indiuiduæ sanctæq; Trinitatis & vnitatis nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti coniungens, iubeat

beat

COPVLAN. DESPON.

beat (vt in hoc libello continetur) horteturq; vt vnanimis huius & mutui coniugij perpetuò memores, viuentes se mutuò nūquam derelinquant, mutuo diligant mutuo deseruiāt, honorent, procreationi, non libidini studeant, natos ex se pueros honestè & diligenter educent, &c.

HIS omnibus verò effectui datis, non abs re erit, vt Sacerdos coniuges etiam hortetur ad benedictionem sacerdotalem in eodem Templo suscipiendam, quam veteres Agendæ demonstrant, & post benedictionem iuxta Guil. Du. lib. 1. cap. 9. Vitta vno inuicem vinculo copulentur, nec compagem, id est, fidem vnitatis conjugalis disrumpant. Eadem verò vitta, vt nonnulli sacrarum literarum eruditissimi iudicant, debet esse candida & purpureo colore permixta, quia candor est munditia vitæ, purpura ad sanguinis posteritatem adhibetur, vt hoc signo & cōtinentia & lex continēdi ab vtrisque ad tempus admoneatur, post hoc reddendum debitum non negetur. De his quoq; legatur quid statutum sit in Concil. Carthag. & 23. dis.

Sponsus & Sponsa. Item extra

de sac. nup. c. 1. & vij. 31.

q. l. De his qui.

SA

SACERDOS CONSI-
STENS IN TEMPLO CORAM AL-
TARI ALIQUO COPVLATVRVS DESPONSAS-
tos conuersus ad copulandos & reliquos circumstantes, in hunc
subsequitur sensum Matrimonij commendationem qui
aggrediatur & exhortationem
faciat.

A Verliebsten in Christo/ demnach ir
zwen allhie erscheinet / den Heiligen
Ehestandt / so zwischen euch beiden
hienor bewilliget / durch den Segen
Christlicher Kirchen / vnd mit offent-
lichem zeugnuß / diser ewer lieben Freund vnd mit-
christen / so sonder zweiffel / nach altem löblichen ge-
brauch / zu disem ewerm Christlichem vorhaben / or-
dentlicher weiß gefordert vnd geladen sein worden /
zubestethigen / damit jr mit mehrerm trost disen hei-
ligen standt ahnnemen / vnd in gebürlicher eh: hal-
ten möget / Sollet ihr wissen / das wir auß Göttli-
cher Schrift lehnen / das der Ehestandt nicht ein
geringe Ceremonia / vnd ein gemeiner schlechter ge-
brauch / von Menschen / sonder von Gott dem Her-
ren vrsprünglich eingesatzt / vnd er der Ehestifter
vnd ahnfenger sey / Darumb den Ehestandt billich
niemandt verachten / vil weniger verdammen : son-
deru

Dem ein jeder Christlicher Gottseliger Mensch/ihm
 groß vnd gut achten soll/vmb des willen/der ihn
 von anfang in erschaffung der Menschen instituirt
 vnd eingesetzt hatt/Ist nichts gewissers/denn das
 der ewige/vnser lieber Gott berhürten Ehestant vn
 der dem Menschlichen geschlecht haben will/Erst
 lich darumb/das durch diese natürliche mehzung
 der Erdboden erfüllet (Genes. i.) vnd die Kinderzucht
 in gewissen zielen behalten/vnd sonst gemeine vnd
 viehische vermischung verhütet werde. Zum an
 dern/das dadurch all verbottene Zuleren/vnzucht
 vnd schand vermitteln (i. Cor. vij.) Item/die Blödig
 keit der natur/durch die behelff der Ehe von Sün
 den erhalten werde. Zum dritten/das dadurch als
 ein Heiliges Sacrament/Christus vnser Herz/vnd
 seine Catholische Kirche gedeutet vnd gebildet wür
 de (Ephes. v.) Denn in verpflichtung des Mannes
 vnd Weibes/ein groß Sacrament vnd eigentlich
 zeichen der wunderbarlichen vnd allernadenreich
 sten vereinigung/so Christus mit seiner Kirchen er
 weisen werde. (Poterit sacerdos hanc, siue aliam san
 cti Matrimonij commendationem dilatare ex sacra
 scriptura. Heb. 13. 1. Thes. 4. Ephes. 6. 2. Cor. 6. An
 te omnia verò diligenter requirat cōtrahentes ad
 fidem castitatis Matrimonialis, ne alteruter coniu
 gium adulteret, & idem sacerdos meminerit, quòd

b. 1. 1000 se.

quod secundū D. Amb. li. de viduis castitatis virtus triplex sit, vna coniugalis alia viduitatis, tertia virginitatis. Non enim aliam sic prædicamus, vt excludamus alteras. Item Ecclesia quas præferat, habet, quas reijciat non habet. Ita viduas honoramus, vt suus honor coniugio referuetur, &c. In Maria laudat virginitatem Ambrosius, in Anna viduitatem, & in Susanna coniugium. Est hercle coniugium dignum commendatione, nec ineptę contra Marcionitas, Catharistas, Encratistas etiam hodie resuscitados, allegas S. Bernar. in Canticis, Ser: 66, dicentem. Tolle de Ecclesia honorabile connubium ac thorum immaculatum. Nonne replecam concubinarijs, incestuosis, seminifluis, mollibus, masculorū concubitoribus, & omni deniq; immundorum genere, &c. Reliquæ apud S. August: de Nup: ad Valerium cap. 21. apud eundem super Psalm. 150.)

Derhalben hat mehrgedachten Ehestand Christus der Herr selbs mit seiner heiligen gegenwertigkeit/ zu Gana in Galilea geehret/ vnd mit seinen heiligen Worten befestiget vñ bestetiget. Zu dem hat der Apostel in ehrlich gesprochen/ wol dem der in als ein Göttlich werck vnd geschöpff erbarlich helt alle die tage seines lebens. Bin auch zweiffels frey/ vor mein person/ vnd trostlicher zuuersicht/ jr beide seid bedacht disen Heiligen vnd von Gott (wie ihr kurz
ge

gehört) verordneten Ehestandt im Gottes forcht
vnd mit andacht anzunehmen. Wo ihr nu sol-
ches thut / ist gewis / das der Allgemachtige gütige
Gott / mit seinem Göttlichem segen euch keines we-
ges verlassen wird / Sondern auch bey seiner Gött-
lichen einsetzung. mit verleihung gnugsamer lei-
bes narung. vnd andern nötigen vorradt erhal-
ten / durch seine Göttliche gnad / ewer beideherz al-
so richten vnd leiten / das ihr gegen einander stetti-
ge liebe vnd trewe pflegen / ewer Ehebet rein behal-
ten / auch wider allerley trübsal so hie auff erden zu
fallen mögen / euch mit gemeiner hülff trösten / ein-
friedlich ehrlich beywohnung bis an ewer ende hin-
aus führen / vnd das ewige leben erreichen werdet.
Welchs der ware Allmechtige Gott / durch seine
Göttliche gnad vnd vnaussprechlich Barmherzig-
keit / euch vnd allen so dergleichen vorhabē im werck
sein ohne einige ver hinderung ewer vnd ihrer seelen
heil verleihē wolle / durch Christum Jesum vnsern
Herrn / Amen.

Post talem exhortationem hæc paucissima subi-
ungat.

Weil ihr kurz angehrot den versprung vnd
einsetzung dieses Heiligen Ehestandes / etc.
wil ferner die notturfft sein / das ihr nicht ab-
lein weiter anhoret mein vleissige vnd Christliche

vermanung/copulation vnd glückwünschung/son-
dern auch jr/vnd jedes in sonderheit / auff meine fol-
gende fragen/ auß rechtem grund des herzens war-
haftiglich antwortet/vnd mit gutem Christlichem
gewissen Ja oder Nein saget/eines das andere/ viel
weniger Gott selbs/ der ein warer erforscher ist als
ler Menschen herzen / vnd ich in seinem Hochheili-
gen namen vnd stat/ als ein unwürdiger diener/ die
fragen fürnim vnd vollbringe/mit betrieget/ Denn
solcher betrug vnd vnrecht bekentnuß/ euch selbs zu
ewigem verderb vnd beschwerung gereichen möch-
te/dafür ich euch hiemit wahrne/vnnd zu wahren
schuldig bin.

Dicat. Ja.

Sacerdos itaq; primò appellet sponsum
inquirendo.

Joachim (oder N.) Ich frage dich ahn statt des
Allmechtigen Gottes/ Ist es nun dein freyer vnge-
drungener wille/vnnd wolbedachte meinung/ diese
Anna(oder N.)hie gegenwertig/nach Gottes ordo-
nung vnnd außsetzung/vor dein Ehelich weib/oder
Gemahl anzunemen.

Dicat. Ja.

Deinde similiter alloquatur, & interroget
sponfam, quæ sit verecunda. Nam verecundia de-
bet

bet præcedere nuptias, quo ipsum coniugium plus
verecundia commēdet, & magis expetita videatur
à viro, quam ipsa virum expetisse.

Anna (oder N.) Ich frage dich auch an statt des
Allmechtigen Gottes/ Ist es nun dergleichen dein
gründliche/ vnd wolbedachte meinung/ ernst vnd
gemüth inn Christo/ mit disem Joachim (oder N.)
Ehelich zu werden/ vnd ihn für deinen Ehelichen
Mañ anzunemen.

Sacerdos pergat alloqui, & interrogare
sponsum.

Joachim (oder N.) Gedenckestu auch ihr/ hie ge-
genwertig trewlich fürzustehn/ als Adam seiner
Eua/ vnd sie zu lieben als dein eigē fleisch/ nach des
Apostels wort/ vnd ir zuuerschone/ als eines schwa-
chen zeugs/ wie S. Paulus schreibet?

Dicat. Ja.

Sacerdos iterum interroget hoc
modo.

Demnach du sie jetzt siehest/ frisch vnd gesunde/
schön vnd wolgestalt/ holdtselig vnd freundlich/ do
der Allmechtige Gott durch mancherley noth vnd
trübsal/ sie mit krankheit vnd widerwertigkeit/ in
disem armseligen leben beladen würde/ verheiß du

b iij mir

F O R M A.

mir alhie an stat des Allmechtigen Gottes / sie kei-
nes weges zuuerlassen / sondern bey ihr zu bleiben /
dich mit ihr zunehren / vnd das do ehrlich vnd fröm-
lich / bis euch der tod scheidet / zuuolbringen.

Dicat. Ja.

Si verò sponsus fuerit iuuenis, & duxerit vetu-
lam, tunc Sacerdos ipsum per modum sequentem
alloquatur. & interroget. Quia deliberandum. da,
quod statuendum est semel.

Beil du vorhin gesehen / vnd sie auch iho siehest /
das sie / wie wol frisch vnd gesund / doch wol bey iha-
ren nit schön / freundlich vnd hold selig ist / als dei-
nes gleichen / vnd die jungen sein können / nichts
desto weniger von dir lautbar worden / das du leibe
vnd lust / auch herztrewes gemäth zu ihr habest /
Vorheisset du mir denn nun alhie ahn stat des All-
mechtigen Gottes / sie gleichwol keines weges zu-
uerlassen / dich anderer schönheit / jugent / vnd hold-
seligkeit nicht irren oder betriegen / vielweniger zu
einiger meineidigkeit vorursachen / vnd verdämlich
verführen lassen / Sondern vermittelst Gütlicher
hülff / bey ihr beständiglich / bleiben / Sie / als die
dir ein mahl geliebet / zur zeit deines lebens ni-
mals liebest / Ja sie allein / vnd sonst keine andere /
dir die liebe / liebste / vund allerliebste / auch schönste
vnd.

3
 vnd freundlichste sey/vnnd wolgefalle. Zu dem wilt
 du auch in allen vorkommenden nöten / trübsals vnd
 krankheiten / wie dieselben von dem Allmechtigen
 Gott strafflich widerfahren / vnd in diesem armseli-
 gen leben einem begeuen können / als ein fromer
 Christlicher Ehemann / dieser deiner allerliebsten / in
 halt vnd vermög deiner eynd vnnd pflicht / trewlich
 warnemen vnd pflegen / vnd dich mit jr anfrichtig
 kehren / In summa / was da ehrlich ist / one alle fal-
 schheit vnd betrug / bis euch der tod scheidet / volbrin-
 gen?

Dicat. Ja.

Pari modo interroget sponsam, varium enim &
 mutabile semper foemina.

Desgleichen frage ich dich auch Anna / (oder N.)
 gedencst du auch diesem Joachim / (oder N.) gegen-
 wertigen / trewlich anzuhängen / vnd ime vnterthe-
 nig zu sein / wie Eua dem Adam / vnd inen zu ehren /
 wie Sara den Abraham?

Dicat. Ja.

Sacerdos eandem sponsam iterum interrogat
 hoc modo.

Demnach du ihnen ist siehest frisch vnnd ge-
 sundt / schön vnd wolgestalt / holdselig vnd freund-
 lich do der Allmechtige Gott / durch mancherley
 vorkommende noth vnd trübsal / ihnen mit krankheit
 vnd

vnd widerwertigkeit / in disem armseligen leben be-
laden möcht / vorheiß du mir anstatt Gottes / inen
keines wegs zuuerlassen / sondern bey jm zu bleiben /
dich mitt ihm zu nehren / vnd das / was ehlich vnd
fromlich ist / biß euch der Todtscheidet / zuuollzie-
hene

Dicat. Ja.

Si verò Iuuenula senio confecto & decrepito
nupserit, poterit Sacerdos eodem, vt sequitur mo-
do alloqui & interrogare sponfam.

Weil du vorhin gesehen / vnd ihnen auch icho sie-
hest / das er / wiewol frisch vnd gesund / doch wol bey
Zaren / nicht so schön / freundlich vnd holdselig ist /
als deines gleichen / vnd die Jungen sein können /
nichts desto weniger von dir lautbar worden / das
du liebe vnd lust / auch herztrewes gemüth zu ihm
habest / Verheiffest du mir dan nun allhie / ahn statt
des Allmechtigen Gottes / inen gleichwol keines we-
ges zuuerlassen / dich anderer schonheit / jugent vnd
holdseligkeit / nicht irren oder betriegem / vil weniger
zu einiger meineidigkeit / verursachen / vnd verdam-
lich verführen lassen / Sonder vermittelst Göttli-
cher hilff / bey jm bestendiglich bleiben / ihnen als der
dir ein mahl geliebet / zur zeit deines lebens nun
mahls liebest / Ja er dir allein / vnd sonst kein ander /
der

6110

der liebe/liebster/vnd allerliebster/auch schönster vnd
freundlichster sey/vnnd wolgefalle. Zu dem wilt du
auch in allen vnrfallenden nöten/trübsaln/vnnd
franchheiten/wie dieselben von dem Allmechtigen
Gott strafflich widerfarē / vnd in disem armseligen
leben einem begegnen können/ als ein frommes
Christliches Eheweib/seiner/dieses deines allerlieb
ste/inhalt vnd vormöge deiner end vnd pflicht/treu
lich warnemem vnd pflegen / vnd dich mit im auff
richtig nehren/ In summa/was da ehrlich ist/ on al
le falscheit vnd betrug/bis euch der tod scheidet/vol
bringenē

Dicat. Ja.

Experimus ortis sectis, tam cauteriatæ consciē
tiæ homines, vagantes, & incertas sedes habentes,
qui vt improbi sunt ingenij, prima vxore relicta, a
liam & plerunq; plures, illa viuente, diuersis in lo
cis ducunt, & antea præstitum votum impudenter
violant, atq; indissolubile matrimonij vinculum
Baalīs Sacerdotibus, quibus tota ferē Germania
nunc referta est, patrocinantibus contra expressos
Canones, & ipsam publicam honestatem impiē diri
munt, de quo Concil: Tridenti: sess: viij. de refor:
matrimo: decere. vij. Quare volumus vt nostræ dio
cæsis legitimimè ordinati pastores & presbyteri,
secundum Cacholicæ atq; Orthodoxæ fidei nostræ
prædecessorum morē, tam apud sponsomi quàm

c spon-

FORMA

Sponsum in facie Ecclesie hisce verbis diligentem inquisitionem faciant.

Auch frage ich dich Joachim(oder N.) an stat des Allmechtigen Gottes/ ob du mit einer andern verbunden bist/vñ ob du das gelobnis irgent einer andern jungfrawe oder person verheissen/vñ zugesagt hast/denn allein dieser/die da gegenwertig stehet/Es sey mit worten/oder mit gaben/auff das diesem Sacrament der H. Ehe keine hindernis oder vn-ehr doraus erscheinen/vnd also/beschwerung deiner gewissen/meineidigkeit/vnd ander vbel/ja auch Gottes straff/bey vnd an euch/oder ewern erzeugten kunfftigen kindern/wie (leider) exempel vnd beyspiel vorhanden/erfolgen möchte

Si saluam habet conscientiam
respondeat.

Nein.

Eodem modo, sacerdos alloquatur, & diligenter interroget sponsam, & responso eodem ab ea accepto, subsequenter aggrediatur.

Damit ewer beyder zusage eine gestalt habe/wollet ihr einandern hierauff geben die gewöliche Zeichen/ Videlicet Annulos, quos sacerdos ipsemet accipere potest à sponso, & dare sponsæ, & e contra, sed probatur magis, quando contrahentes ipsimet

hoc faciunt, & annulos mutāt. Nam annuli rotunditas, quæ infinita est, designat, quod amor coniugum debet esse infinitus. Primus etiam annulus, qui ap hoc fuit electus, iuxta Prothæi cuiusdam sapientis institutionem, erat de ferro cum Adamante (vt fusè tract. Guil. Du. lib. 1. c. 9, n. 10) ad designandū, quòd sicut Adamas retrahit ferrum à magnete, ita vir retrahit amorē vxoris suæ à patre, & ponitur in digito annulari, à quædam quo dicitur vena sanguinis ad cor vsq; protendi, in signū dilectionis seu veri amoris, cuius feruore nihil vehemētius, in authent. de nup. Hodie verò dantur annuli aurei, gemmis, ornati, quibus sponsa subarrare, & in digito annulari portare solemus, significat, sicut aurum cætera metalla, ita & amor vniuersa bona præcellit, & quemadmodum aurum etiam gemma decoratur, sic coniugalis amor cæteris virtutibus adornatur. Hæc & alia habentur apud Ioan. Neuzanum Astensem, lib. 3. num. 13. in sylua nuptiali.

His peractis, sacerdos vertat se ad populum, & subscripta proferat.

Lieben freund Gottes / das alles habt ir gehöret / vnd gesehen / vermahne euch derhalben diese stüde / ir wollet dieses also gezügen sein / vor Gott vnd der welt.

e ij His

His dictis, sacerdos dispositos respiciat, & ambo-
rum manus iungat, & annuli (vt prædicitur) tradi-
tione atq; subarratione, copulet eos.

Weil ihr zwen denn dis/wie geredet/vnd zugesagt/also vnd vnuorbrüchlich halten/vñ einmütig-
lich tun wollet/vnangesehen/was die alte Schlange
durch sich/vnd ire werckgezeug hirwider vorsu-
chen möcht/So sol es sein/vnd ist ein Ehe zwischen
euch beiden.

Ne inter copulatos per facile, vt fit, incipiat cum
perfidia grassari tartareum adulterium, quod con-
tra omnia iura diuina & humana hanc fidem couiu-
galem perrumpat, violet, & omnia foelicitè consti-
tuta peruertat, volumus, vt sacerdos constringat
ipso iuramento subsequenti, hisce tamè præmis-
sis verbis.

Auff das aber diesem heiligen Sacrament der
Ehe genug geschehe.

Ad sponsum primò.

Sprecht mir nach.

Ich Joachim (oder N.) Neme dich Annam (oder
N.) zu einem Ehelichen gemahel/dich nimmer mehr
zuuorlassen/in allen deinen nöten/bis an mein ende/
Als mir Gott helffe.

Eodem iuramento constringatur sponsa, quæ
ad sponsum vtatur plurali numero.

Ich

Ich Anna (oder N.) Neme euch Joachim (oder N.) zu einem Ehelichen gemahl / euch nimmermehr zuuorlassen / in allen eruern nöten / bis ahn mein ende / Als mir Gott helffe.

Hinc Sacerdos Matrimonium confirmet, & copulatos amplius exhortetur in hanc sententiam.

Hierauff vnd hiemit / weil jr numals öffentlich den heiligen Ehestand nach Gottes ordnung bewilliget vnd angenommen / vnd denselben mit dem segen der heiligen Kirchen vnd gegenwertigen gezeugen bestetiget: Wil ich als ein Diener Christlicher Kirchen / in vnd mit krafft Göttliches wortes / euch beyde Ehlich zusammen gegeben haben / vnd spreche euch Ehlich hie fur dem abngesichte Gottes vnd vnseres Herren Ihesu Christi / vnd dieser gemein als gezeugen am Jüngsten gericht / In dem hochheiligen Namen des Vaters / vnd des Sons / vnd des Heiligen Geistes / Amen.

Continuè sacerdos ad sponsum primò procedat.

Ich beuehl aber erstlich dir Joachim (oder N.) aus dem wort vnd ernstlichem beuehl Gottes / das du dieser Anna (oder N.) deiner Ehlichen Hausfrauen / deren dich Gott nun zum heupt vnd vorweser gesetzt hat / ganz auffrichtig vnd trewlich jr vorstehen wollest / sie allein / als dein eigen fleisch lieben /

e iij

dich

dich mit jr vleissig nehren / etc. wie du hie vor Gottes
angesicht vnd gegenwertiger gemein als gezeu-
gen auffrichtig vnd bestendiglich verheischen / auch
mit bethewrung ergangen endes zugesaget hast /
darneben so viel ahn dir ist / sie vor schand vnd aller
gefahr vnd vngemach vorwaren / dich zu jr vnd zu
keiner andern / so war dir Gott helfff / stettig halten /
noth noch vnfall dieses mühseligen lebens / dich (als
dir also oben vorgebildet worden / von jr absondern
lassest / bis euch beide der tod scheidet / Es trage sich
auch zu zwischen euch was da wolte (dafür euch der
gütige barmherzige Gott gnediglich behütē wölle)
sollet jr doch gewiß sein / vnd es glauben / euch listig
vnd felschlich anders nicht bereden lassen / denn das
euch furzab nichts anders vom diser ewer zusage /
Ehegelöbnus / vnd ergangenen verbündnus / ledig
vnd frey machen kan / dann allein der tod. Darum
werdest vnd sollest du lieber Joachim (oder N.) dein
gethan gelöb / gern vnd mit Göttlicher hilff / als
ein ehrlich Christlicher Mann / erbarlich / steth vnd
fest halten / deine beywohnung bey diser deiner herz
allerliebsten / mit vernunfft / in zucht vnd heiligung
verbringen / jr deiner zusag nach / als einem schwa-
chen gefesz / vnd als die auch der gnaden des lebens
ein miterb ist / verschonen / damit ewer Christliches
Gottseliges Gebett nicht verhindert werde.

Pariter ad Sponsam.

Gleicher gestalt Anna (oder N.) solt du auch Jo-
achim (oder N.) dich deines Ehlichen Mannes stet
vnd auff's treulichste halten / inen / wie du wol be-
dechtig / vngeszwungen / vnd vngenöthigt bewilliget
auch bey deinem ende vor Gottes angesicht / hie ge-
genswertig aller / zugesaget / inen allein lieben / im vñ
derthenig sein / gleich wie die Kirch Christo vnder-
thenig ist / daneben gegen im allezeit freundtlich / ge-
horsam vnd ehrerbietig / gleich wie Sara vnd an-
dere heilige Gottföchtige Weiber iren Nennern /
liebe / ehr / gehorsam / vnd alle billiche willfahung
geleift haben / Söllst im in der haushaltung ein ge-
trewer gehilff sein / neben teglicher anruffung Gött-
licher gnaden / keinen fleiß sparen / dich mit vnd bey
im disem deinem hertz aller liebsten / ehrlich / fröm-
lich / vnd Christlich zu nehren / inen in keiner noth o-
der vnfall (wie oben gemeldt) dises mühseligen le-
bens verlassen / bisz euch der todt (wie es dann nie-
mandt anders thun kan vnd soll) scheidet / dan weil
ir lebet / an das Gesetz vor Gott vnd der Welt ge-
bunden seidt vnd bleibet.

Hinc Sacerdos gratuletur, & benè precetur
copulatis, pro sua persona.

Vnd thu euch vor meine person zu disem Gött-
lichen Christlichen werck / vnd Heiligem Ehstandt /
aus

Christlicher liebe/ G D Etes gnade/ vnd alles heil/
 glück vnd wolfart wünschen/ vnd den Allmechtigen
 G D E von herzen bitten/ das er euch seine Gött
 liche Genad wölle erzeigen/ vnd seine einsetzung
 ahn euch milttiglich handhaben wolle/ vnd euch
 inn einer glückseligen/ freundtlichen vnd friedsa
 men beywohnung/ zur zeit ewers lebens erhalten/
 darneben euch vor Sünden/ vnd allem vnrathe ge
 nediglich behüten/ zu dem als Gottfürchtige Ehe
 leut/ in dieser rechtmessigen beywohnung kinder ge
 winnet/ dieselbe in der furcht Gottes mit höchstem
 schuldigen fleis/ auffzeihet/ vnd also nicht allein e
 wern zeitlichen gütern/ gewisse Erben/ sondern auch
 vnserm Gott/ jeko hochgefährlich zeit/ wol abge
 richte Gottesfürchtige deiner/ vnd Christen nach
 euch auff erden vorlassen möget. In summa/ euch
 ewers Ehestandes numals durch Göttliche hülffe
 dermassen vorhaldet/ wie oben erzelet/ vnd gleich
 wie Christus nur eine Kirche vnd Christheit auff
 erden hat/ die er mit seinem Blut erkaufft/ vnd sie
 noch durch seine Göttliche gnade vnd krefftige Sa
 cramenta erhelt/ vnd seiner erlösung genießen lest/
 Also ihr/ vnd ein jeder Eheman an seinem Ehewei
 be/ vnd jedes Eheweib an jren Eheman sich begnü
 gen lasse/ alle seine liebe/ trewe/ vnd mögliche wol
 dieser

thaten/ an den einigen seinen Ehegemal wenden/ in
dieser liebe keinen dritten einlassen/ seine Ehetreue
ahn keinem andern vordbrechen/ Solches verleihe
euch der Himlische Vatter durch Jesum Christum
seinen geliebten Son vnsern Herrn vnd Seligmas
cher/ Amen

FORMA PROCLAMANDI IN

suggesto hæc sit.

Es sein zwo (vel ehliche) personen vorhabens/
sich nach Göttlicher ordnung/ vnd gebrauch
der heiligen Christlichen Kirchen/ in den Ehe
stand zubegeben/ als mit namē Joachim (oder N.)
mit Anna (oder N.) die proclamire vnd biete ich
auff zum ersten mal/ Quod si antea semel sunt pro
clamati sacerdos adijciat: Zu andern mal/ Item/
zum dritten mal/ Ob jemand velleicht einigerley
hindernis wüste/ dadurch sulch Christliches werck
vnd vorhaben/ in seine fracht nicht gehen künde/ o
der jemand bemelter personen eine anzusprechen
wormeinte/ der finde sich/ vnd thu es in der zeit/ o
der schweige hernach stille.

Auch begeren diese obbemelte zwo personen/ ein
gemein gebet/ damit sie sölichen Ehestand/ so im na
men Gottes angefangen/ durch den segen Gottes/
Christlich vnd seliglich beschliessen mögen/ Amen.

d F O R M A

FORMA BENEDICEN- DI SPONSVM ET SPONSAM.

NOTA.

Decretum est in Concilio Cartha. 25. dif. Spon-
sus. & 23. dif. Sponfa. Sponsus & sponfa benedi-
cendi à parentibus, vel à paranympis offerantur
Ecclesie sacerdoti. Accepta aut benedictione eadē
nocte pro reuerentia benedictionis in virginitate p̄
maneant. Cæterū nuptiæ benedicendæ sunt à Sacer-
dote cū precibus, & oblationib. 30. q. 5. c. 1. Quo
pacto verò erga virum vel mulierem ad Bigamiam
trāscuntes sacerdos se gerere debeat, habetur extra
de secun: nup: c. 1. & c. 3. 31. q. 1. de his qui. Nam cum
alia vice benedicti sint, eorum benediçto iterari
non debet. Benediçtio igitur ante vel post copula-
tionem per sacerdotem perficienda ex veteribus
Agendis hæc sit, præmittendo Psalm. cxxviij. Bea-
ti omnes qui timent Dominum, &c.

WOL dem der den Herrn fürchtet / vnd auff
seinen wegen gehet.

Du wirst dich nehre / deiner hend erbeit / wol dir /
es wird dir wolgehen.

Dein Weib wird sein wie ein fruchtbar Weins-
stock ahn den wenden in deinem haus / deine kinder
wie die ölezweig vmb deinen tisch her.

Siehe

Sihe also wirdt gesegnet der Mann der den Herren fürchtet.

Der Herz wirdt dich segnen auß Sion / das du sihest das glück Jerusaleem dein lebenslang.

Vnd sihest deiner kindts kinder / frid ober Israel.

Hoc Psalmo finito, Sacerdos
dicat.

Herr mache selig disen deinen Diener vnd Dienerin.

Respondeat minister vel paranympus.

Welche in dich vertrauen.

Sacerdos.

Sende jnen hilff von deiner heiligen Wohnung.

Minister.

Vnd stercke sie von Sion.

Sacerdos.

Herz erhör mein Gebett.

Minister.

Mein ruffen komme zu dir.

Sacerdos.

Der Herz sey mit euch.

Minister.

Vnd mit deinem Geist.

Sacerdos.

Last vns betten.

Oratio.

D u Ewiger

Ewiger Barmherziger Gott / wir bitten dich demütiglich / er zeige gnad vnsern vnterthenigen / gebetten / vnd halte mildiglich bey deiner einsetzung / damit du die züchtigung des Menschlichen geschlechts geordnet hast / Auff das die jenigen so durch deine authoritet / befehl vnd an geben zusammen kommen / durch dein Göttliche hülf mögen erhalten werden / Durch Christum Iesum vnsern Herrn.

Respondeant omnes.

Amen.

Sacerdos procedeat:

Laßt vns betten.

Oratio.

Allmechtiger Gütiger vñ Gnadē reicher Gott / Der du durch die Allmechtige gewalt deiner krafft / aus nichts alles gemacht hast / Iha der du (nach dem die ganze welt anfänglich zugericht) Adam nach deinem bilde hast geschaffen / das Weib als einen vnabgesonderten gehülffen erbarwet / dar um das du den Weiblichen leib vom Menschlichen fleisch den anfang gebest / damit lehrende / das dis / welches aus dem einigen Adam hat ahnsfangen sol len / nimmermehr gescheiden werde.

Gott der du die Ehliche verpflichtung in so treffliche geheimnis gemacht hast / das du auch Chri
sto

sto vnd seiner Kirchen Sacrament in Ehlichen vor-
bündnis vorbezeugnest.

Gott durch den das Weib dem Manne zugefugt/
vñ die gemeinschaft anfänglich geordnet/ mit
solcher benedeiung begabet wirdt/ welche allein we-
der durch die straff der Erbsünde/ noch durch das
vrtail der Sündflut/ nicht vertilget/ du wollest gne-
diglich herab sehē auff diese deine dienerin/ die sich
in Ehlichen stand begibet/ vñnd bittet/ das du sie
schützen vnd schirmen woltest/ Verleihe Herr/ das
sie einander lieben/ sich mit einander wol vertragen/
das sie sey in Christo freye/ gleubig vnd keusch/ vor-
nehmlich das sie sey vñnd bleibe eine nachuolgerin
der Heiligen Weiberschafft/ sie iren Man lieb sey
wie Rachel/ klug vnd weiß als Rebecca/ eines lan-
gen lebēs vnd getrew wie Sara. Nichtlasse zu/ das
der böse feind/ durch denen die vbertrettung herko-
men ist/ ettwas ahn ihr oder ihren thaten/ ihm ei-
gen mache/ sondern das sie verbunden bleibe dem
glauben vñnd gebotten/ Auch das sie allein dem
Ehebeth zugethan/ vñnd alle vnzimliche berürmige
meide/ vñnd ihreschwachheit mit der züchtigung der
stercke beware. Gib guad/ Herz/ das sie sey vñ zucht
tapffer/ vñ scham ehrwürdig/ vñ Himlischer lehr ver-
d iij stendig/

stendiget / Daneben sie auch sey fruchtbar / from / vn
 schuldig / damit sie zur ruhe der seligen / vnnnd zum
 Hünlischen Reich komen möge / vnd sehe Kindes kin
 der / bis indas drittie vnd vierde geschlecht / vnd kom
 me zu einem gewünschten alter / Durch Jesum Chr
 stum vnsern Herrn.

Respondeant omnes.

Amen.

Conclusio Benedictionis.

Gott der Vatter / Gott der Sö / Gott der He
 ilige Geist / die Heilige Drenfaltg keite vnd
 einige Gottheit / sey mit euch / vnd ehliche euch
 vñ vorbringe in euch sein ⁊ benedigung. Seit frucht
 bar vnnnd mehret euch / vnnnd füllet die erden / durch
 den segen Gott des Allmechtigen Vaters / vnd des
 Sons / vnd des heiligen Geistes / welche bey / vmb /
 vnd ober euch ohn vnterlas sey vnd bleibe / euch vnd
 ewere künfftige frucht. fordere vnd erhalten zu dem
 ewigen leben.

Respondetur viniuersaliter.

Amen /

TRACTA

TRACTATVLVS
CAVSARVM MA-
TRIMONIALIVM SA-
CERDOTIBVS CVRAM ANIMA-
RVM GERENTIBVS ADMODVM UTILIS ET

necessarius, ex sacra scriptura & probatis Catholicæ Ecclesiæ.

Iurisq; Canonici scriptoribus, pro vtriusq; Lusatiæ

Misnen. diocesis presbyteris, opera

& industria.

REVERENDI VIRI DOMINI
IO ANNIS LEISENTRITII, ECCLESIAE

Budiss. Decani, &c. in lucem editus.

DE MATRIMONIO.

CAPVT I.

Matrimonium ab effectu magis à matre, quàm à patre di-
ctum est, quasi matris munium, quia fœminis maximè
incumbit educandæ prolis officium in vtero & extra,
donec quodammodo per se stare possit, vt habetur &
probatur apud Ioan. Vigue. in Instit. Christia. §. 7. de Sacra. Ma-
tri. Vel dicitur Matrimonium, quasi matrem muniens, quia mu-
lier per matrimonium iam habet, à quo muniatur & defendatur,
scilicet virum. Vel dicitur matrimonium, quasi matrem monens,
ne virum relinquat, alteri adhærens. Vel matrimonium, quasi ma-
teria vnus, quia in eo fit coniunctio ad prolem materialiter edu-
candam. Vel secundum Isidorum, à matre & nato, quia per hoc ef-
ficatur aliqua mater nati.

Quo-

FORMA

Quotum liciter possit considerari Matrimonium.

Matrimonium potest considerari dupliciter, vno modo, vt est officium quoddam naturæ. Alio modo, vt est Sacramentum Ecclesiæ.

Matrimonium, vt est officium naturæ, quid sit.

In quantum est officium naturæ, (secundum Philosophos & Iuristas) est viri & mulieris coniunctio inter personas legitimas, (hoc est coniungi non prohibitas, secundum ius diuinum aut humanum) indiuiduam consuetudinem vitæ retinens (27. q. 2. §. 1. Extra de præsump. illud.) ad prolem generandam, educandam & promouendam, ac ad sibi inuicem mutuò obsequendam, & opera ordinata communicandum, & alio nomine dicitur coniugium à coniunctione mutua.

Quot fines sint, siue appareant ex hac definitione Matrimonij, vt est officium naturæ.

Duos fines habet matrimonium, quantum est naturæ officium. Primus & principalis est proles generanda, & non solum generanda, sed etiam educanda & promouenda. Et sic principalis finis matrimonij, est debita generatio, educatio, & ad bonum promotio. Vnde Ioan. Viguerius in dictis suis instit. de mat. allegat Philosophum 8. Eticorum dicentem, quod à parentibus habemus. esse, nutrimentum & disciplinam.

Officia naturæ, scilicet generatio, educatio, & ad bonum promotio, cum quibus conueniant.

Primum naturæ officium conuenit cum animalibus, quia masculus & femella in animalibus coniunguntur ad prolem generandam. Secundum quoad educationem, conuenit cum aliquibus animalibus, quæ in hoc perfectiora sunt alijs, vt turtur & columba, quia ambo educationi prolis intendunt. In alijs autem animalibus masculus non curat educationem. Tertium quoad promotionem, homo in hac coniunctione excedit omnia alia animalia, quæ non curant de promotione paruulorum suorum ad maiora, dummodò vitæ suæ prouidere possint. Homo enim non solum curam habet educationis, sed etiam promotionis. Vnde Apost. (2. Cor.

(2. Cor. 12.) dicit. Neq; enim filii debeant thesaurizare parentibus sed parentes. filijs.

Quis sit secundus finis matrimonij.

Secundus finis matrimonij, est fides siue fidelitas, quæ fundatur in communicatione operum, & indiuidue cohabitatione, ad sibi mutuo obsequendum, hoc, enim est necessarium ad perfectam educationem & instructionem proles, licet altero coniugum post generationem moriente, alter habeat supplere, quod tamen non adeo conuenienter fit per vnum, sicut per ambos, nisi fortè aliquando per accidens. In hoc fine matrimonij, coniunctio viri & mulieris excedit coniunctionem cæterorum animalium, quæ non sibi inuicè obsequuntur in infirmitatibus & alijs necessariis. Ideo animalium coniunctio ad generationem non dicitur matrimonium, sed retinet nomen generale, quod est maris & feminae coniunctio, in hominibus autem propter hanc indiuiduam cohabitationem, dicitur matrimonium.

Vtrum matrimonium vltius inter Christianos alium finem habeat.

Inter Christianos habet matrimonium abhuc alium finem, scilicet significationem vnionis Christi & ecclesiæ, cuius frequens mentio fit in nostra forma copulandi desponsatos &c. Et ideo dicitur Sacramentum, quod perficit ipsum. Idemq; sacramentum est in viro quoq; & muliere esse dicit Paulus. maius tamen esset vult in Christo & in Ecclesia. Quod autem ad virum quoq; & mulierem perinet mysterium hoc, siue sacramentum, testatur Chrysostr. ser. 20. eum locum enarrans his verbis. Reuera nanq;, reuera inquam mysterium est, & magnum mysterium relicto parente eo qui genuit, eo, qui aluit etiam ea, quæ peperit, quæ miserè & cum labore parturiuit, illis videlicet desertis, qui tanta beneficia præstiterunt, quibus cū consuetudo tracta est, adhærere virum illi, quæ antea neq; uisa sit, neq; aliud commercij cum illa habuerit, atq; hanc etiam omnibus præferre, verè mysterium est. Et parentes etiam, cum ista fiunt non offenduntur, sed magis offenduntur ac dolent cum non fiunt: expensis quoq; pecunijs sumptu facto lætantur. Magnum reuera mysterium & ineffabilem quandam sapientiam

e pientiam

pietiam habet. Istud præfatus dixit in Christo & in ecclesia, Veruntamen non propter ipsum solum ita dictum est, sed quid? ut uxorem scilicet tanquam propriam carnem foueat, quemadmodum & Christus ecclesiam, vxor vero & reueretur virum. Neque dissimilia scribit D. August. quoque de nup: & concupif: lib. i. cap. 10. cuius hæc sunt verba Quoniam non tantum fecunditas cuius fructus in prole est nec tantum pudicitia cuius vinculum est fides, verum etiam quoddam Sacramentum nuptiarum commendatur fidelibus coniugatis. Vnde dicit Apostolus (Eph. 5.) Viri, diligite vxores vestras sicut & Christus dilexit ecclesiam, & c. hæc illi.

*Matrimonium, vt est Sacramentum Ecclesie
quid includat.*

Matrimonium vt Sacramentum ecclesie, includit omnia, quæ vt officium nature, & addit quod fuerit contractum in fide filij Dei incarnati, siue inseparabiliter vniti nature humane, & ecclesie tanquam sponsæ, ratione huius significationis matrimonium inter Christianos contractum, si fuerit per carnalem copulam consummatum, est omnino (hoc est quocumque casu adueniente, ante mortem, quoad vinculum) indissolubile, vt probatio. V. uig. d. lib. 8. & 9. ver. 4. & 9.

Quis, ob quam causam, Matrimonium instituerit.

Matrimonium, vt nature officium institutum est, ab authore nature in paradiso terrestri ante peccatum, quando formata Eua de costa Adæ duxit eam ad Adam, qui liberè accepit eam in sociam conjugalem siue uxorem, & dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ, eruntque duo in carne vna (vt in d. for. copul. despon. his præfixa copiosè demonstratur) (Dixerat enim Deus (Gene. 1.) Crescite & multiplicamini, & replete terram, & c. Et antequam Adam peccasset, matrimonium erat tantum in officium & ministerium, post admissum verò peccatum, quando caro cœpit concupiscere contra spiritum, iam non in officium tantum, sed etiam in remedium est institutum. Quapropter ad eam virtutem refertur, quæ temperantia dicitur, vt esset incontinentiæ remedium, ne esset homo sicut equus & mulus, quibus

non

non est intellectus, sed sciret vnusquisq; vas suum possidere in honore & sanctificatione.

Quæ, & quot sint bona Matrimonij.

Bona matrimonij quæ etiam fines dicuntur, recompensantes iacturam, & honestantes siue cooperientes similitudinem & speciem mali, sunt tria, scilicet, proles, fides & Sacramentum, 27. q. 2. omne. Quamuis bonum sacramenti non pertineat ad usum matrimonij, pertinet tamen ad essentiam in quantum matrimonium est perfectum. Et ideo propter duo sola bona matrimonij, sub distinctione, coniuges absq; peccato possunt vti coniugio, etiamsi mulier sterilis sit, aut prægnans, quia est bonum fidei & reddendi debiti petenti expresse vel interpretatiue.

Quis, & quoruplex sit effectus Matrimonij.

Multiplex est effectus matrimonij, teste Ioan. de Burgo in pup. ocu. de sac. matrim. c. 1. 7. part. Nam ex quo coniugium inter fideles nunquam desinat esse vtroq; viuentem, hoc est, quocunq; casu (vt paulò supra dictum est) interueniente ante mortem, quoad vinculum est indissolubile, etiamsi alter efficeretur hæreticus, cæcus leprosus, aut quicquid huiusmodi ei eueniat, extra de diuor. quanto, & 32. q. 5. si vxorem. Nisi tantum fornicationis causa, & tunc si quæcunq; persona aliam dimiserit, ipsa maneat casta, hoc est sine coniuge, vel reconcilietur dimissæ 32. q. 1. dixit Dominus. Alius effectus est, quia mulier iuxta doctrinam Apostoli, potestatem sui corporis non habet, sed vir, & è contra. Ideo post consummatum matrimonium, alter eorum non potest aliquam religionem eligere eamq; ingredi, nec continentiam profiteri altero inuito, 32. q. 2. c. 1. & deinceps. Est & alius effectus, quia vir ad debitum vxori reddendum, compelli debet, etiamsi prius eam nunquam cognouerit & è contra, non obstante superueniente affinitate, ext. de eo qui cong. consang. vxor. suæ discretionem & c. tuæ. Quæ autem ipsorum de superueniente affinitate in causa non fuerit, monendus est vt contineat, si noluerit, aut non poterit, alter tenetur illi debitum reddere, sed nunquam exigere potest.

Sed vt summatim dicatur, effectus matrimonij sunt, reprimendi concupiscentiam & faciendi coniuges fideliter assistere & opera sua communicare, & prolem susceptam religiosè ad cultum

Dei nutrire & curidire, quia quodocunque diuinitus datur afflicti facultas aliquas, dantur etiam auxilia, quibus homo possit illa facultate uti.

Quæ differentia sit inter Matrimonium initiatum & consummatum.

Initiatum matrimonium dicitur consensus maris & sceminae, in præfenti habitus, quod sicut animo sunt vniti, sic copula (quoad copulam carnalem, quo ad propositum) legitimè vniantur, & secundum Amb. quod desponsatione initiatum, commixtione perficiatur, nisi aliter à Deo fuerit reuelatum. c. 2. de conuer. coniuga c. statutum cum c. seq. 27. q. 2.

Matrimonium verò consummatum dicitur, & est quod à principio definiuimus, & probatur d. 27. & 29. q. 1. cum similibus, & per tex. in l. 1. ff. de nuptijs, institut. de patria potesta. cum princip. iuncto §. final. & quæ ibi notat gloss. instit. de nup. c. 1.

Quæ & quot requirantur ad Matrimonium legitimè contrahendum.

Duo principaliter & essentialiter requiruntur ad contractum matrimonij. Primum est materiale & fundamētale, scilicet vt personæ sint legitimæ. Secundum est formale, scilicet consensus legitimus, id est, consensus integer exterius expressus inter præsentes secundum Caieta. cuius fundamentum est, dictum Sancti August. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.

Quæ personæ dicantur legitimæ.

Personæ hoc loco dicuntur legitimæ, non quod sint ex legitimo matrimonio procreatæ, quia spurij, & ex adulterio nati, possunt matrimonium contrahere, sed dicuntur legitimæ, vir & mulier, qui iure diuino, sacris canonibus, & legibus coniūgi & matrimonium contrahere non prohibentur, nec habent impedimenta dirimētia matrimonium, in quibus cum oporteat pastorem esse bene instructum: ea propter de illis impedimentis quàm fieri poterit breuiter inè tractabimus. Primum autem præmittemus quædam de sponsalibus, quæ frequenter matrimonium contrahendū sicut quoddam præambulum præcedere solēt, secū. d. Nico. in rub. de spon.

DE SPONSALIBVS,
DE SPONSALIBVS.
CAPVT II.

37

Quid sint & vnde dicantur sponsalia.

Sponsalia sunt conuentio & promissio futurarum nuptiarum siue matrimonij, 30. q. vi. nostrates, & dicuntur à spondendo, hoc est, promittendo in futurum. Nam antiquitus contrahentes matrimonij cautiones dabant, quibus spondebant se inuicem in iure matrimoniali consentire, & fideiussores dabant: Et debent sponsalia matrimonium præcedere, sicut præsens futurum. Vnde illi dicuntur sponsus & sponsa, inter quos est sola promissio de futuro, quæ est quiddam sacramentale ad matrimonium, sicut exorcismus ad Baptismum.

Sponsalia ad quid inuenta sint.

Sponsalia non sunt de essentia, siue de necessitate matrimonij, sicut nec exorcismus Baptismi, sed inuenta sunt de congruitate: primò ad fouendam & augendam amicitiam contrahentium. Vnde D. Augustinus ait. Institutum est, vt iam pactæ sponsæ non statim tradantur, ne habeat maritus vilem cito datam, quam non suspirauit dilatam. Secundò ad interim videndum, si sint aliqua impedimenta. Tertio, ne alicui fieret præiudicium, propter quòd ab Ecclesia ordinatum est, ne fierent clandestinæ desponsationes aut matrimonia.

*Promissiones nuptiarum & per consequens sponsalia, quor
modis fieri possunt.*

Promissiones seu sponsalia (quibus præparamentum fit ad Sacramentum matrimonij, ne quali illotis manibus ex abrupto ad eatur ipsum, sicut Cathéchismus est præparamentum ad sacramentum Baptismi secun. Vuil de Sacra.) fieri possunt dupliciter, scilicet absolute & sub conditione. Et sunt, inquam, sponsalia duplicia. Sponsalia de futuro & sponsalia de præsentibus.

*Sponsalia absolute de futuro quibus modis fiant, tam inter
absentes, quam presentes.*

Quatuor modis fiunt absolute sponsalia, vt Io. Vig. & Io. Cyn.

e 3 atq

atq; reliqui Doc. sentiunt Primò nuda promissione, vt cùm vir dicit puellæ. Accipiam te in vxorẽ meã, vt in c. pen. de despon. imp. & illa respondet, & ego accipiam te in virum meum, vel alia verba æquiualentia de futuro, vt du cam te, & similia, & tales promissiones siue Sponsalia dicuntur voluntarius actus de futuris nuptijs celebrandis. Secundò, datis arrhis sponsalitijs, dicuntur autẽ arrhæ, annuli, pecunia vel aliæ res puellæ, id est, sponsæ, datæ in confirmationem promissionis, l. arrhis C. de spon. Tertiò per subarrhationem vel annuli immissionem, 30 q. 5. scæminæ. Est enim subarrhatio desponsatio mutuo consensu interueniente, per immissionem annuli secun. D. Nic. in c. tuæ, de desp. imp. vbi vi. de annuli immissione Quartò, interueniente Iuramento, quod adhibetur ad confirmationem datorum, nec Iuramentum mutat significatum. Ideo ex sponsalibus non facit matrimonium. De huiusmodi sponsalibus videndum est qui possint contrahere sponsalia, & qui sint effectus sponsaliorum, quomodo confirmentur & soluantur, vt paulò post dicitur.

Inter absentes, fama vel aliquo alio modo inuicem notos, possunt etiam promissiones siue sponsalia de futuro fieri prædictis modis, per literas vel nuntium. Constat enim absentem absenti desponsari posse, si absens hoc sciat, puta quia nuntium misit, vel de conscientia sua fit, vel postea ratum habeat, quamuis de hoc ab initio nihil sciret 32. q. 2. honorantur, Ext. de ma. con. contra interd. Ecclesiæ c. ex literis. Et hoc quotidie fieri videmus, nec refert vtrum scriptura interueniat nec ne, c. veniens, qui cle. vel vouen. & c. ex parte. la. 2. de conuer. coniug. Et quando per procuratorẽ vel nuntium fiunt vel contrahuntur sponsalia, vt decidit Host. in tit. de sponsal. §. qualiter contrahantur, hæc verba videntur satis congrua, quod nuntius dicat puellæ, promitto tibi de mandato talis Domini mei, & nomine eiusdem, quod ipse ducet te in vxorem, & hoc in animam suam iuro, & contra puella respondebit nuntio, promitto tibi nomine domini tui recipienti, & illi per te, quod ego nubam illi, nisi per ipsum fletur, & hoc iuro.

*Qui & quo tempore possint contrahere
Sponsalia.*

**Regula generalis est, quod in Adultis (hoc est, post 14. annos in
ma**

DE SPONSALIBVS.

masculo, & 12. in fœmina) inter eos, qui non possunt contrahere matrimonium, non possunt esse sponsalia. Iuniores tamen qui non possunt contrahere matrimonium, possunt contrahere sponsalia in 7. anno, & non ante. Nam septennium est tempus determinatum à iure sponsalibus contrahendis, vt c. literas de despon. in pub. & rationabiliter satis, quia cum sponsalia sint quædam promissio futurarum nuptiarum, vt dictum est, ideo oportet vt sint illorum, qui aliquo modo promittere possunt, quod non est nisi illorum, qui habent aliquam pendetiam de futuris, quæ vsum rationis requirit respectu cuius notatur.

Triplex gradus.	Primus	} est	Cum homo neque intelligit per se, nec ab alio capere potest.
	Secundus		Quando homo ab alio capere potest, sed ipse sibi non sufficit ad intelligendum.
	Tertius		Quando homo ab alio capere potest, & per seipsum considerare.

Et quia (vt testatur Ioan. Cynho. in Arb. affini.) ratio paulatim conualescit in homine, secundum quod quietantur, motus & fluxibilitas humorum. Ideo primum statum rationis obtinet homo ante primum septennium, propter quod etiam nulli contractui homo illo tempore est aptus: & hoc est quod dicitur in sti. de inut. stipu. §. pupillus, vbi est tex Nā infans, & quia infanti proximus est, nō multum distat à furioso, quia huiusmodi ætatis pupilli nullum habent intellectum. Tale autē tempus infantia est, vsq; ad septimum annum, secun gloss. ibidem, & per consequens nec aptum erit sponsalibus. Sed ad secundum gradum vel statum incipit homo peruenire, in fine primi septennij, vnde & tunc temporis pueri in scholas traduntur, & bonis literis applicantur. Ad tertium verò statum peruenit homo in fine secundi septennij, quantum ad ea, quæ ad personam ipsius pertinent, in qua ratio naturalis citius conualescit. Sed quantum ad ea, quæ extra ipsum sunt in fine tertij septennij, & ideo quia ante primum septennium nulli contractui est aptus, ideo neq; ad sponsalia, & ergo talis ætas

non

non potest præueniri, cum in ipsa præsumatur discretio, sed ubi ætas certarequiritur respectu discretionis, illa præueniri non potest, vt apertè pater de ætate statuta ad perfectionem testamenti- vt legitur, & no. in l. qua ætate ff. de testa: facit ad hæc lex ad rem publicam ff. de mune; & hono: item per totum titulū C. quando tuto: & cura esse nisi malicia suppleret ætatem, maximè cum tentasset commiseri, vt in c. iuuenis de spon. & in c. 1. de delic. pue. Nam ante septem annos nihil agunt, nisi postea ratificent 30. q. 2. c. ubi non est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipuè de his ad quæ naturalis ratio incliant magis, non autem ad obligandum se perpetuò vinculo. Nam in ualidam, & adhuc firmam non habent voluntatem. Et ideo possunt tali tempore contrahi sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de omnibus his, quæ ad personam ipsius pertinent, vt vel ad religionem vel coniugium. Post tertium autem septennium potest homo se obligare de his quæ sibi vsui videntur, & secundū l. constituitur sibi potestas disponendi de rebus suis post 25. annum, vt prælibatus Cynholtz de sex ætatibus mundi in arb. affi. per optimè tractare videtur.

Utrum parentes pro filijs possint contrahere sponsalia, & contracta valeant.

Parentes vel fratres sæpè contrahunt sponsalia nomine liberorum, vel fratrum vel sororum, & illa valent, si scilicet persona, de cuius sposalibus agitur consenserit, vel præsens fuerit & tacuerit. Minis autem (vt fit) & terroribus compellendi filios aut filias, fratres aut sorores contra eorum voluntatem contrahere matrimonium malè imò pessimè faciunt parentes. Nam Bathuel (Gene. 24.) seruo Abrahamæ quærenti Rebeccam filiam suam pro Isaac, vocemus puellam ait, & quæramus eius voluntatem. Filij tamen & filia, nisi indignum moribus, vel turpem sponsum parentes elegerint, aut aliter inspirati essent à Deo, non debèt facile & temerè se opponere & cōtradecere parentibus qui, prudentiores sunt & magis solliciti de bono filiorum & filiarum quam ipsimet c. 1. de mat. contra. contra. inter. eccle. c. nec illud 30. q. 5. c. honorantur. 32. q. 2. Vnde & filia quæ ante 25. annos absq; consensu patris matrimonium contrahūt, iuxta Iohan. Vuigue. possant exheredari.

*Sponsalia verò per carnalem copulam quid
operentur.*

Præsumptione iuris, sponsalia per carnalem copulam, transeunt in matrimonium, etiamsi consensum non exprimant per verba præsentis, & in foro contentioso vxor eius iudicatur, quia maius est consentire facto quàm verbo. Et sic actus coniugalis sufficienter interpretatur & exprimit consensum de præsentis, nisi aliqua signa fraudis appareant, vt puta si sint multum distantis conditionis, quantum ad nobilitatem vel fortunam, vel aliud signum euidentis fraudis apparet. Sponsam tamè admittes, si credat se velle matrimonium consummare, à peccato excusatur & alius placat fornicando, & amplius fraudando. Ita & Host: dicit tit: de mati. § qualiter cõtrahat, ver: effuge. Si quis promiserit puellæ etiam per verba indiscreta, & talia quæ per se non sufficerent ad matrimonium, tamen si post illam indiscretâ promissionem sequitur carnalis copula, quod matrimonium præsumi debeat, per tex: in c. per tuas, de condit: appositis.

Quos effectus habeant sponsalia.

Sponsalia habent duos effectus. Primus est obligatio, quia ex tali promissione vnus obligatur alteri ad contrahendum matrimonium, sic quod peccat mortaliter, non soluens promissum, nisi legitimũ habeat impedimentum. Secundus est publica honestas siue publicæ honestatis iustitia, siue est propinquitas quædam ex sponsalibus proueniens, robur trahens ex Ecclesiæ institutione, propter honestatem inter consanguineos seruandam introductâ, propterquam nullus consanguineorum viri vsq; ad quartum gradum mulieri desponsatæ matrimonio copulari potest, nec etiam consanguineæ vxoris vir, vt infra dicitur & habetur in c. ad audientiam & c. sponsam, de sponsal. Extra & in c. ex sponsalibus eodem tit: lib, 6.

Quid & quæ sint sponsalia de præsentis.

Sponsalia de præsentis dicuntur quando de præsentibus nuptijs dispositè tractatur. Contrahentibus per verba de præsentis consentientibus. Verba autem consensum de præsentis importantijs varijs modis possunt proferri, videlicet. Promitto tibi quod sis vxor mea Item, tractabo te tanquam vxorem meam, Item, nemo
§ separabit.

separabit nos, excepta morte Item si vir dicat mulieri, ab isto tempore inantea, te pro coniuge tenebo, & sicut vxori fidem seruabo, & è contra. Item, promitto quod semper tibi prouidebo, sicut vxori, & mulier idem respondeat, Promitto quod non dimittam te pro meliori vel peiori. In talibus enim & similibus dubijs est semper pro matrimonio præsumendū & iudicandum c. fi. de re iudic.

Quibus verbis cum absentibus de præsentibus sponsalia contrahantur.

Inter absentes verò dicuntur contrahi sponsalia de præsentibus, quando contractus fiunt vtputa per procuratorem, sicut cōtraxit Isaac cum Rebecca 32. q. 2. §. cum ergo, Vel per epistolam, vt paulò supra de futuro dictum est, Per nuntium vel procuratorem possunt fieri hoc modo. Quod nuntius habens mandatum & exhibens, dicat puellæ, Talis Dominus meus salutatur te, & me mediante & nuntiante promittit tibi, quod accipit te in suam, & consentit in te tanquam vxorem. E contra poterit puella respondere. Et ego, te mediante, recipio Dominum tuum in meum, cum ipse me in suam, te mediante, recipiat, & in ipsum consentio tanquam in maritum. Vel poterit puella breuibus respondere his verbis. Consentio his, quæ mihi denuntiasti. Quæ itaq; personæ hoc modo contraxerint, dicuntur coniuges, etiam si copula nõdum est sequuta. c. Beata. c. coniuges, & c. coniunx 27. q. 2. Nisi mittens procuratorem seu nuntium ad contrahendum sponsalia nomine suo, reuocauerit mandatum suum ante consensum puellæ, tunc nihil agitur ar. ext. de procura. c. in nostra. & c. mandato.

Contracta sponsalia vtrum, quot & quibus modis possint dirimi.

Sponsalia semel contracta semper ligant, ita si postmodum cū alia contrahantur, & non sit processum ad carnalem copulam cū illa secunda, compellendus est vir redire ad primam. Si verò secundam carnaliter cognouerit, cū iam matrimonium dicatur consummatum, debet cum secunda manere, & non redire ad primam, ita etiam intelligitur, quando quis post talem contractum ingreditur religionem. In cæteris verò qui subnotantur casibus, absolueda & dirimenda sunt per iudicium & auctoritatem ecclesiæ.

Sunt

Sunt autem octo casus, quos Nic. de pla. & Guido de mon. Roch. Item Ioan. Vuig. & reliqui iuris canonici docto: ponunt & recensent, in quibus solvuntur sponsalia.

PRIMVS, si alter sponforum post desponsationem, copula carnali nondū consummata, trāseat (vt prædicitur) in religionē, mulier remanens in seculo, post vnius anni spacium, quasi post mortem viri, potest alteri nubere, quia religio est, iuxta Thom. in 4. dist. 27. q. 3. quædam mors ciuilis, vt habetur etiam extra de conuer. coniug. c. ex publico, & extra de spon. duorum, licet præter solitum.

SECUNDVS, quando sponsus se absentat per longum tempus in longinquis regionibus degens, vt in c. de illis. extra. de sponsa. & matri. leges tamen, quæ quoad hoc à canonibus non reprobantur, limitant tempus, scilicet triennium, infra quod, si venerit, tenent sponsalia. Si verò infra triennium non venerit, sunt dissoluta, & potest alteri licitè copulari, sed recepta prius pœnitentia deperiurio (vt prælibati docto: volunt) vel fide mentita aut non seruata, vt habetur extra: de spon. c. de illis autem.

TERTIVS, si alter eorum incurrerit lepram ignoratam, vel paralyfin superuenientem, aut etiam oculos, manus, pedes, vel nasum amiserit, vel quicquam sibi turpius euenerit, vt in c. literas, de coniug. lepro & c.

QUARTVS, si superuenerit affinitas, videlicet quando sponsus cognouit consanguineam sponsæ, vel è contra, ad hoc probandum sufficit sola vox & fama. extra. de consang. & affin. c. super eo.

QUINTVS, si mutuò inter se absoluerint, vt habetur extra de spon. c. præterea. Quidam tamen non recipiunt istum casum, unde dicunt quod decretalis allegatio, nō est decretalis, vel quod loquitur de promissione comparatiua.

SEXTVS, si alter eorum fuerit medio tempore fornicatus, per talem fornicationem sponsalia ritè solvuntur, iuxta Ioan. Neui-za. in syl. nup. lib. 2. nu. xj. quia tunc redditur alteri suspectus de fide postea non seruanda, vt habetur extra de iure iur. c. quemadmodum.

SEPTIMVS, si sponsus de facto cum alia contrahet per verba

f 2 de

de presenti, vel etiam de futuro cum copula carnali, propter maius vinculum seu pactum superueniens, soluantur tunc sponsalia, sed de periurio agenda est pœnitentia, vel fide mentita, vt ponitur, de spon. c. tua nos.

OCTAVVS, quando quis impubes contrahit sponsalia, & venit ad ætatem adultam, & petit absolui à vinculo sponsaliorũ, & dari sibi licentiam nubendi alibi, vt extra de despon. impub. c. de illis, & c. à nobis.

Summatim.

Casus in quibus sponsalia de futuro soluantur, tradit gloss. in c. sic quippe 27. q. 2. scribens hos versus:

Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis & absens.

Lasiq; virginitas, membri damnum, minor ætas.

Hæresis ac lapsus fideiq; remissio prorsus.

Sponfos dissociant, & vota futuræ retractant.

Sunt & alia impedimenta videlicet vnum generale, alterum speciale. Generale est, quo prohibetur alicui, ne clam matrimonium contrahat. Concilia enim sacra & œcumenica, clandestinum matrimonium detestantur & prohibent, vt no. in Concil. Trid. sess. 8. de refor. mati. & Clandestinum dicitur matrimonium tribus modis, Primò, quando testes non adsunt c. quod nobis. de clandest. despon. Secundò, quando non fit cum solennitate requisita. c. aliter. 30. q. 5. Tertiò quando prætermisissis publicationibus, quas Banna vocant (one auffgebott) celebratur. c. cum inhibitiõ. de clandest. despon. & super duobus vltimis Episcopus dispensat. doct. in d. c. cum inhibitiõ. Speciale impedimentum reperies infra de tempo. in quibus non licet nup. celeb.

DE

DE IMPEDIMENTIS

49

Matrimonij.

CAPVT III.

Quæ & quapropter impedimenta sint non solum matrimonium contrahendum impediunt, sed etiam contrahendum dirimentia.

Sunt quædam impedimenta matrimonij, quæ sacra commemorat scriptura, Leuit. 18. vbi diuino iure prohibentur personæ aliquæ ne cõtrahant, Quamuis enim primi hominis filij & filiæ mutuo nupserunt, & postea Patriarcharum tempore, scilicet Abrahamæ, & Isaac, satis propinquè cognati fuerunt ad inuicem matrimonialiter copulati, attamen tunc temporis diuina institutio & personarum paucitas id exigebat, sed quoniam matrimonium post peccatum non solum ordinatum est ad generationem prolis, sed etiam propter confœderationem sanctam hominum, & amicitiam multiplicandam Cumq; homo diligit naturaliter suas consanguineas aut propinquas, & è conuerso, atq; naturaliter diligit vxorè, & eius cognatas propinquas, maior sit hominũ sancta confœderatio & maior multiplicatio amicitie, si accipiantur extraneæ, vel multum remotæ à sanguine, in coniugium, quàm si recipiatur de propinquo cognatæ. Et hæc est ratio, cur etiam in 3. & 4. gradibus ecclesia matrimonium prohibuerit, multiplicas impedimenta, vltra ea, quæ in Leuitico exprimuntur, quæ, vt eò facilius memoria commendari possint, notantur his versibus ante aliquot secula conscriptis.

Error, conditio, votum cognatio, crimen,

Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis, si fortè coire nequibis,

Hæc so ianda vetant connubia, iuncta retractant.

Vide latius Bonauenturam super 4. dif. 34. a. 1. q. 1.

De errore.

Error saltem personæ ex sui natura non ex constitutione ecclesie matrimonium dirimit, secundum Ioan. cuius ratio est. Nam

f 3

quic-

quicquid impedit causam, de sui natura etiam impedit effectum. Est autem error (vt in glo. c. 1. 29. q. 1.) quadruplex, scilicet personæ, fortunæ, qualitatis, & conditionis.

Error personæ dicitur, vt si quis putet contrahere cum Catharina & contrahat cum Bertha. qui error personæ vitiat matrimonium, quia non est consensus, vbi est error. l. si per errorem ff. de iurisd. omniū iudic: & errans nulla est voluntas. l. cum testamento, & l. non idcirco C. de iuris & facti ignor:

Error fortunæ & qualitatis, vt quia credebā, diuitem, pulchrā, incorruptam virginē, & huiusmodi, & non est sic, isti errores non impediunt matrimonium, quia non respiciunt substantiam matrimonij, alioqui serè omnia irritarentur 29. q. 1. §. his ita, & c. quæ admodum. §. ita de iure iur.

Error conditionis dicitur, quando quis contrahit cum serua, putans contrahere cum libra, non tenet matrimonium, ita & libera si ignoranter contrahit cum seruo, quod si sciret non contraheret. quia seruus non potest liberè potestatem sui corporis tradere alteri sine consensu domini sui. Pa. in 2. de coniug. seruo: Quod si seruus contrahit cum libra, quam putat esse seruam, vel econtra, talis error nec impedit nec dirimit matrimonium, cum errantis conditio melior fiat Et idem dicitur de seruo, qui contrahit cum ancilla, quam credebat liberam, & sic erratū est circa conditionem, valet tamen matrimonium, Nam non habet, quod obijciat ei parem exhibens conditionem. Ita iudicandum est de libero homine, qui contrahit cum libra, quam putat ancillam, quia non intelligitur deceptus, qui cum meliori contrahit quàm credebat. Præterea notandum est, seruum etiam ignorante imò etiā contradicente domino suo, contrahere posse, quia matrimoniū contrahere, est de iure naturali seruitus verò de iure positiuo, secundum Tho. 4. sen. dis. 30. ar. 1. & iuxta determinationē Ecclesiæ in c. 1. de coniug. seruo. Licet secundum pessimas leges ciuiles non possit, vt dicit Pa. in c. Proposuisti. secundo no. eo. ti. hoc itaq; modo contrahens seruus non tenetur reddere debitum, sed potius obedire domino, tamen posset accidere casus in particulari quod teneretur etiā nolente domino, vt propter periculum castitatis vel quando paruū vel nullū damnū ex hoc domino sequeretur. Bene
ergo

ergo sunt consideranda particulae circumstantia Vide Pa. in d. c. 1. de coniug. seruo: si seruus consentiente domino contraxerit, tenetur reddere debitum etiam domino contradicente secun. Tho. in 4. sen. supra, quia concedente domino matrimonium, concessa sunt omnia quae matrimonium requirit, & consequenter non potest dominus talem seruum vendere, taliter ut vxor priuatur debito, secundum Tho. in 4. sen. dist. 25 & Pa. in d. c. 1. praesertim glos. extra de con. ser. c. 1. Nec vir potest taliter seipsum vendere, ut vxor priuatur debito, quod si illa non consentiente seipsum maritus vendiderit nihil praesudicat matrimonio, cum seruitus superueniens non dirimat matrimonium contractum, & sic poterit vxor petere debitum & ille tenebitur ad omnia quae requirit matrimonium, secun. Tho. 4. sen. supra ar 3. vxor vero nullo modo potest sic seruum facere.

Porro si quis ignoranter duxerit seruum, & antequam sciuerit conditionem seruillem, eam accedit affectu maritali non potest ea postea bona conscientia dimittere, nisi secundum legem, ut tenet Th. supra, & Pan. in c. 2. de coniu. ser. Si vero eam non tanquam vxorem, sed propter delectationem &c. cognouerit carnaliter, secundum ius canonicum non dimittat eam c. inquisitioni, de sen. ex. & d. c. 2. In conscientia autem non est eius vxor nisi de nouo simul consenserint, nec debet ei reddere debitum etiam ecclesia praecipiente, quia fornicaretur secun. Tho. supra. Et ecclesia si hoc praecipiat, facit, quia non iudicat, nisi de his quae foris apparent, & quia latet, quo affectu talis accesserit ad eam, ideo ecclesia potest hoc praecipere, sed ipse non tenetur debitum reddere, & haec est sententia optimorum doct. Nec potest eam propria auctoritate relinquere quando contraxit in facie ecclesiae secun. Ric. in 4. quando reperit eam seruum. Quidam tamen ut Host. dicunt, quod potest, quando seruitus est notoria. Melius tamen videtur secundum Bartho. su. ut per Ecclesiam dissoluatur. cum in facie ecclesiae sit facta.

De conditione.

In matrimonio consensus non semper dicitur esse purus & absolutus, sed etiam conditionatus secun. D. Nic. c. 1. de condi. appo. & ideo si conditio licita appositae fuerit in matrimonio vel alio contractu, nisi seruetur non est matrimonium, nisi saltem fuerit

rit

rit recessum per subsecutū consensum purum de præsenti, vel per carnalem copulam subsequenti, c. super eo. & c. per tuas. eo. ti. Licita autem atq; honesta conditio apposita in matrimonio dicitur, vt si puella contraxerit ea lege, si pater völuerit, si pater nolit consentire, nō valet matrimoniū d.c. super eo. de conditio: appof. Si tamen (vt prædicitur) à conditione recessum fuerit, valebit matrimonium, vtpote si pater permiserit, vt alius iliam ducat d.c. per tuas. de condi. appof. Item si non valent sponsalia, non teneor sponsam accipere c. per illis, de condi. appof. & melius esset nō contrahere quam contrahere, & in huiusmodi contactu rapere mulierem & infinitos processus ad illam promissam pecuniam habendam excitare, de quo Pet. Rebuff. in sua praxi prædicta. Conditio si fuerit aliqua contra substantiam matrimonij, vitiat contractū, secus si alias fuerit impossibilis & illicita, quia habetur pro non apposita. c. 1. & 2. vlt. de condi: appo. Hippoly: consi. 286.

De voto.

Votum suo nomine obligationem quandam exprimit ex voluntate factam, Et quia voluntate non potest aliquis obligari, nisi ei, qui est voluntatis cognitor, quod solius Dei est. Ideo ex consequenti importat obligationem Deo factam, & circa huiusmodi obligationis vel voti impedimentū diligenter notandū est, quod de voto continentia, siue de voto castitatis intelligitur. Et est votum continentia simplex & solenne. Simplex impedit matrimoniū contrahendū sed non dirimit iam contractū. c. vnico de voto in 6. dis. 27. per to. in. tex & glo. S O L E N N E. verò iuxta doct sententiam. impedit contrahendum & dirimit iam contractū. Votum quomodo solenne sit olim vehementer altercabantur doctores, sed pet Bonifa. 8. declaratur hodie, extra de extra de voto. et voti redemp. c. Vnico. lib. 6. vbi dicitur quod votum solennifatur quantum ad dirimendum matrimonium duobus modis. Vno modo per susceptionem sacri ordinis scilicet subdiaconatus diaconatus & presbyteratus. Alio modo per professionem expressam vel tacitam factā alicui de religionibus approbatis. Vnde sancta Synodus Tridenti nuper celebrata, d. sess. 8. de sac. ma. Cano. 9. hisce verbis expressit. Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solenniter professos, posse matrimonium.

nium contrahere, & contractum validum esse. non obstante lege ecclesiastico vel voto &c. Anathema sit, plura in d. c. vincio. Quia per tale votum homo amisit proprii corporis potestatem, & viola- uit fidem Deo datam, teste Ar. flo. 3. parte tit. 1. cap. 5. & Bartho. fu. cap. Matri. §. 8. §. 55.

Quartum impedimentum est cognatio, & quia, est prolixius ceteris, vltimo tractabitur.

De crimine.

Crimen, iuxta Ar. flo. 3. parte, tit. 1. c. 5. & reliquos iurisprudētix docto. claris. multiplex est primum si qua mulier machinata fue- rit in montē vxoris alicuius & ipsam cum effectu occiderit animo habendi virum illius in suum similiter intelligitur de viro, tales si contraxerint, sunt penitus separandi, quia in fornicatione sunt, 31. q. 1. Si quis viuenti &c. laudabilem, de conuer. infi. Verissima etiā opinio est Inno. & Host. dicentium, quod sola machinatio mortis cum effectu, etiam absq; adulterio dirimit, vel sufficit ad dirimen- dum matrimonium. Vnde si quis præcepit vel mandauit vel cōsu- luit interfici, eo scilicet animo, vt haberet vxorē illius in suam, vel virum in suum, etiam si hoc faceret propter infidelem, quam po- stea induceret ad fidem & conuerteretur, secundum Guil. & Hug. impedit tamen & dirimit matrimonium. Hoc quod quidam li- mitare soleant, & illa limitatione, quare non admittenda sit, legi- tur apud D. Caie. in summul. pec.

Alterum crimen est homicidium, per machinationem quidem perpetratum, non autem intentone contrahendi, sed alia de cau- sa, vt in bello, casu rixa vel odio, hoc non impedit nec dirimit con- tractum. Quapropter si quis hoc modo alicuius mulieris virum occiderit, eo mortuo, poterit iustē eius relictam vxorem ducere, modò relictā non fuerit particeps homicidij, per tex. in de c. 1. de conuer. infi. & quæ ibi notantur.

Tertium dicitur quando adulterantes præstant sibi fidem pro- mittendo vel dando siue iurando, quod contrahent post mortem alterius coniugis legitimi. Vt cū Bertha vxor Petri dicit Anthonio quod post mortem Petri accipiet ipsum in virum, & dat fidem per- mittitq; se carnaliter cognosci ab Anthonio siue enim promissio.

g

hæc

hæc præcedat siue sequatur adulterium, nunquã inter hos adulteros potest esse matrimonium etiã mortuo Petro. c. si quis vxore, de eo qui du. in ma. quam pol. per. adul. & c. relaüt, & c. seq. 31. q. 1. & in omnibus d. c.

Quartum quod subijcitur prædictis, crimen est, quando quis durante matrimonio contrahit de facto cum altera, vt Petrus habens vxorem, contrahit de facto cum alia sciente ipsum esse vxoratum, & cognoscit illam, siue adulterium præcedat talẽ contractũ, siue sequatur inter Petrum & adulteram prædictam, cum qua de facto contraxit stante primo matrimonio, imò etsi adultera antea nescierit, solũ postea adhuc viuẽti legitima vxore permisit se cognosci à Petro, cũ quo de facto contraxit, & si mortua tandẽ prima vxore de nouo fieret contractus, tamen nunquam poterit esse matrimonium, de eo qui du. in matrim. quam pol. per. Adul. c. significauit, c. ex literarum, & c. si quis. Si verò adultera, vel è contra nesciuerit Petrum esse vxoratum nisi primum post mortem vxoris eius propriã potest si vult contrahere cum Petro, quoniam mulier ipsa non commisit adulterium formaliter, putabat enim Petrum esse suum verum maritum, extra de eo, qui du. in mat. c. 1. & c. veniens, & de coniung. ser. c. proposuit 34 q. 2. si virgo.

Neq; hoc est prætereundum, quod ponit Ar. flo. loco supra allegato, si mortua iam prima vxore, vir non cognoscit illam secundam adulteram carnaliter, quã secum ignoranter contraxerat, sed ipse ducat tertiam, secundũ Host. debet remanere cum tertia, Quamuis etiam postea cognoscat secundã, quia prima viuente, consensus habitus cũ secunda, nullus fuit, & sic non impediuit consensũ tertiã, quinetiam si post mortem primã cognouit carnaliter secundam, quã fuit ignorans istum habuisse vxorem, & nũc etiam ignorans est, & ipse vir contrahit cum tertia, adhuc remanebit cũ tertia, Reliqua apud prædictum docto.

De incestus crimine.

Incestus propriè dicitur consanguineorum vel affinium proximorum abusus. Vnde incestuosi sunt, qui consanguineis & affinibus abutuntur, c. lex illa, ver. incestus 36. q. 1. hic impedit matrimonium sine dispensatione, cũ alijs personis non prohibitis contrahendũ

contrahendum, sed non diu iam contractum, c. transmissa, de eo. qui cog. consa. vxor. suæ. Et an Episcopus possit dispensare, scribit Pa. in c. 1. ibidem, non posse, quando verè commissum est crimen incestus, id est cum proprijs consanguineis vel affinis. nisi ratione iuuentutis. c. si duo, in fi, 35. q. 6. Secus si crimen esset commissum cum consanguinea sponsa, & sic non esset verè crimē incestus, c. 2. illo tit. Hæc Petrus Rebuff. in sua praxi benef. in regul. de dispen. in grad. prohib. gloss. 5. plura apud Ar. flo-

Qui sint incestuosi iure ciuili.

In iure ciuili numerantur sequentes personæ pro incestuosus primò coniunctio inter ascendentes & descendentes l. finali. ff. de ritu nuptiar. Secundò frater, foror, fratris vel fororis filia, neptis fratris vel fororis amita, matertera. §. inter eas, cum duobus. §. §. sequentibus, instit. de nuptijs. Inter affines, autem hæc numerantur, vtputa cum priuigna, nuru, socru, vel nouerca. l. si adulterium cum incestu, in princip ff. de Adulter: §. affinitatis, instit. de nup. & illæ ipsæ personæ quoq; Leuit. 18. sunt Prohibitæ. Sunt autem & aliæ prohibitæ, patruus & eius vxor, patris vxor, vxoris filia, filia filij vxoris.

Qui sint incestuosi iure Canonico.

Canones præter prædictas & sequentes inter incestuosas posuerunt, vt vxoris sororem, mariti patrem, consobrinam, relictam auunculi, filiam auunculi. c. si quis viduam c qui dormierit c. concubisti. c. si quis cū nouerca 32. q. 7. Reliqua apud clariss. D. Melchiorum Klinge: in Tract. causa: Matr. fufissimè tractantur.

De raptu & eius consiliarijs.

Sancta Synodus Tridentina d. sess. dec. 6. decreuit interraptorem & raptam, quàm diu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta, à raptore separata & in loco tuto & libero constituta, illū in virum habere consenserit, eam raptor in vxorē habeat, & nihilominus raptor ipse ac omnes illi consilium, auxiliū, fauorem prebentes, sint ipso iure excommunicati ac perpetuò infames, omniumq; dignitatū incapaces. Et si clerici fuerint de proprio gradu dicitur. Teneatur præterea raptor mulierem raptā, siue eam in vxorem duxerit, siue

g. ij non,

non, decenter arbitrio iudicis dotare. Dicitur autē Raptus, quando quis uxorem vel sponsam de presenti alterius abducit & violat, vel altoqui per vim corrumpit.

De disparitate cultus siue Religionis.

Principalius bonum matrimonij est proles, ad cultum Dei educanda, vt supra. Hæc autem educatio fit communiter per patrem & matrem, sic quod vterq; secundum fidem intendat ad cultum Dei prolem educare, & ideo si sunt diuersæ fidei, intentio vnius, alterius intantioni erit contraria, & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium. Quapropter disparitas cultus præcedens matrimonium, vt supra, impedit ne possit contrahi. Nam manifestum est & pium, quod Christianus debeat & teneatur ducere Christianam, non Iudæam, neq; Saracenam aut gentilem, c. caue, & c. seq. 28. q. 1 & huiusmodi casu nec papa dispensare solet, in quo secun. Ar. flo. tria puncta sunt notanda. PRIMVM quod fidelis contrahens cum iudæo vel pagano vel catechumeno nondum baptisato, nõ est verum matrimonium, & sic est nullum, 28. q. 1. §. ex his. Sponsalia quidem possunt contrahi à fideli cum infideli, hæc adhibita conditione, si infidelis conuertatur 28. q. 1. c. nõ oportet. SECUNDVM est, quod Catholico contrahente cum hæretica persona baptisata, verum est matrimonium nec dirimitur propter hæresin, quamuis peccet scienter contrahens cum tali c. caue. 28. q. 1. Similiter fideli cõtrahente cum fideli per verba de presenti, quantumcunq; alter eorum efficiatur hæreticus, Iudæus vel paganus non potest dirimi matrimonium, Ar. flo. vt supra c. 6. TERTIVM est quod infidelis cum infideli contrahere potest matrimonium, quamuis non sit perfectum, secundum perfectionem gratiæ nec ratum, ideo potest legitimè dissolui, si alter coniugum conuertatur ad fidem. extra de diuor. c. Quanto & c. quæsiuit. Nihilominus est matrimonium in quantum est ordinatum ad prolem secundum naturæ perfectionem, vnde infidelis cognoscens uxorem propter bonum prolis, vel vt reddat debitum, non peccat. Tho. in 4 & 26. dist. deinde. Si verò alter infidelium coniugatorum conuertatur, potest fidelis conuersus cum infideli permanere sub spe conuersionis, vbi eum non viderit infidelitate obstitum,

tum, & benè facit commanere, Non tamen tenetur, sed potest eã dimittere, quantum ad cohabitationem, sed non potest alteram ducere, nisi in tribus casibus. Primus est si infidelis noluerit cohabitare cū infideli. Secundus si vult cohabitare, sed non sine contumelia creatoris Tertius si infidelis fidelem niteretur pertrahere ad infidelitatē. Per quēlibet horū casuū soluitur vinculū matrimonij etiam antequam contrahatur aliud matrimonium, & filij in infidelitate procreati vsū rationis habentes, dantur parenti conuerso, qui vero rationis vsū habent, possunt sequi quem volunt. c. ex literis de conuer. infi. Nullus enim ad fidem inuitus compellitur, quia credere voluntarium est

De vi compulsua.

Vis, id est violentia, siue sit absoluta, vt coactio, siue violenta, quę est per metum cadentem inconstantē virum, sicut metus mortis, cruciatus corporis, seruitutis & stupri. Vnde versus:

Excusare metus hæc posse putat, quia nescis.

Stupri siue status verbis atq; necis,

Et aliorum, quę etiam homo constans timeret. Hęc enim vis de sui natura, sine constitutione Ecclesię impedit matrimoniū, & dirimit contractum, quia excludit consensum liberū, qui solus facit matrimonium Nam vbi metus vel coactio interuenit, non potest consensus habere locum, extra de spon. c. cum locum. 27. q. 2, sufficiat Vnde ecclesia vult matrimonia esse libera, secun. Tho. 4. sen. dif. 19 ar. 2. Pa. in c. cum locum de spon. Si tamen postea tacite consenserit rectificatur matrimonium, dummodo perseuetet consensus alterius alter non tenet etiam si confirmauit iuramento, vel permisit se cognosci carnaliter, si non consentiat de nouo, primus enim consensus non valet, etiam si voluntariè consentit, non tenet, quia hoc non fuit purè voluntarium, sed mixtum cum violentia, & sic ex statuto Ecclesię non valet, hoc pastores benè notare debent, propter multa matrimonia, quę fiunt tali metu & nunquam postea rectificantur. Bar. fu. c. ma. s. 41. & pet. Rebuff. loco præcitato.

De ordine sacro.

In sacris ordinibus constituti, sacra vasa & sacramenta, & non carnes hircorum. boum, vel agnorum, sed verum corpus & sang-

fanguinem Christi tractantes, decens est, vt mundiciem corporalem per continentiam seruent, si verò contraxerint, fiunt irregulares & debent separari, c. i. qui cle. vo. Sunt autem ordines duplices. Quidam minores, vt ostiarius Lectoriatus, exorcistatus & Acolitatus, horum nullus impedit matrimonium contrahendum. nec dirimit contractum. Clerici igitur in minoribus ordinibus constituti, benè possunt contrahere, si non sint religiose professi, tacite vel expresse. Alij sunt maiores, scilicet Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, isti impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum, quia in istis ordinibus existentes, habent ex cõstitutione ecclesiæ, solenne votum continentiae, extra, vt qui cleri. vel vouen. d. c. i. & de voto & voti redemp. c. Quod votum libr. 6. Ideo si tales contrahunt, matrimonium nullum est, dil. 32 si quis eorum, & c. erubescant. Ad hoc verum est, vt etiam Græco, cui licitum est vti contracto, in sacris constituto, iam non licitum sit contrahere, secundum Io. an. in nouella, & plures alios. Et Ric. in 4.

De Ligamine.

Ligamen vocamus hoc casu præsens matrimonium, quod inter maritum & vxorem, qui ambo in vita sunt, consistit. Nam illi coniuges ita ligati sunt, quod vir aliam mulierem, & mulier alium virum super inducere non possunt, & si super induxerint, matrimonium nullum est, etiã si alter eorum in alienas regiones recesserit, nihilque de vira & morte auditum fuerit, debet persona cum altera contractura expectare quousque sufficientem notitiam habuerit de morte vel de ingressu religionis illius personæ, cum qua ante formaliter per verba de præsentia contraxit, etiam matrimonio nondum consumato. c. licet, de spon. duo.

Quidam dicunt quod sufficit expectare per septennium, sed hoc reprobatur Ar. flo. vt supra cap. 9. Nullum enim tempus ait est præfinitum, & dubitanti de morte cõiugis, non sufficit expectare per septennium, sed expectare certitudinem mortis. c. dominus, de secun. nup. in præsentia, de spon. Contrahens itaque cum alio, adulterium committit, extra de spõ. duo. c. licet. Sed nec antiquo tempore potuit fieri nisi diuinæ reuelationis instinctu, vt fuit in patriarchis extra de diuor. gaudemus. Potest tamen vna coniugum,

gum, altera inuita, ingredi religionem, sed ante copulam carnalem, hoc est matrimonio nondum consumato, & remanens in seculo post ingressum religionis, & elapso vnus integri anni spacio facta, scilicet professione, potest nubere, cui vult libere, vt supra de sponsalibus. Pari modo post mortem alterius coniugis, potest alter nubere cui voluerit, etiam intra tempus luctus sine pœna infamiae. Ar. Flo. vt supra. Si verò vxor crediderit ex probabili causa virum mortuum, & contrahit cum alio, secundum Ray. propter ignorantiam facti excusatur, & filij, quos suscepit iudicabuntur legitimi. Vir tenetur quoque eam recipere, vt patet in prædictis. c. Nisi fortè illa, postquam sciuit de vita primi viri, permiserit se cognosci à secundo, de huiusmodi certitudine iudex diligenter consideratis circumstantijs, vtrum sit certum vel non, iudicet, iuxta Pan. in d. c. in præsentia. Hæc est materia & conclusio totius istius quæstionis 34. q. 2.

Ita & vir, si ad Sarracenos cum exercitu, aut in regionem longinquam, peste grassante se cõtulerit, & nescitur vtrum viuus vel mortuus sit, secundum Ray. vxor non potest contrahere cum alio, nisi prorsus certa sit de morte viri, vt puta quia fuit in bello, vbi secundum communem famam omnes dicuntur interfecti, & per iustum tempus non fuerit contrarium auditum, & Certum dicitur, quod per violentas præsumptiones habetur, vt quia in acie fuit, & alijs redeuntibus ipse non venit, vel quia per amicorum literas constat, vel huiusmodi. Et si contraxit & est dubitans, debet reddere debitum, sed non exigere, periculo adulterij se exponendo. Si postmodum pro certo sciuerit primum esse superstitè, confestim dimittat secundum, & redeat ad primum, in d. c. dominus, nisi hoc fecerit, reputabitur adultera 34. q. 2. cum per bellicam & c. cum in captiuitate.

De publica honestatis iustitia.

Publicæ honestatis iustitia est secundum Thom. in 4. sen. dist. 41. q. 1. ar. 1. propinquitas ex sponsalibus puris & certis proueniens sine copula, robur trahens ab ecclesiæ institutione, propter eius honestatem. Ecclesia enim iudicauit honestum, vt nunquam accipiat quis sui consanguinei viui vel mortui sponsam, cum in ma-
trimo-

trimonijs non tantum spectetur quod liceat, sed etiam quod honestum sit. l. semper. ff. de ritu nuptiarum in c. vnico in ver. publicè. Item Ar. Flor. & alij de sponsal. Quod igitur matrimonium impediatur, habet ex statuto ecclesiæ c. continebatur, de despon. impub. & c. iuuenis de sponsal. Et impedit vsque ad quartum gradū, sicut affinitas & consanguinitas siue sint pura & certa, siue sint nulla ex causa cōsanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, vel alia causa, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, vtpote facta ab infante vel furioso, secundum quod fuit determinatum post S. Tho. in c. vnico. de spon. lib. 6. Quapropter iustitia publicæ honestatis vetat illos, inter quos sunt vel fuerunt sponsalia pura & certa, posse cum consanguineis alterius partis, vsq; ad quartum gradum contrahere.

Vnde Titius mortua sua sponsa vel etiam viuente non potest cōtrahere cum aliqua consanguinea suæ sponsæ vsq; ad quartum gradum, neq; sponsa cum consanguineis Titij, secus quando non essent vera sponsalia ex defectu consensus, vel conditionata conditione suspendente actum, de quo Ar. flo. loco supra citato, c. 10. pendente enim conditione, vir, si cum alia consanguinea illius contrahit per verba de præsentij, debet remanere cum secūda, quia ex sponsalibus conditionatis, sicut ex non habentibus consensus & incertis, non oritur publicæ honestatis iustitia, extra de spon. c. 1. lib. 6. vel incerta, vt si in genere promisit ducere filiam Titij, qui Titius plures habuit filias. Vide hæc in d. c. vnico & d. c. iuuenis, & c. sponsam. de spon. Et idem dic. imò magis de matrimonio non consumato secundum Pan. in d. c. sponsam. & d. c. iuuenis.

Et sic patet, si quis contraxit cum vna sponsalia de præsentij vel de futuro, quod postea nunquam & sic nec in vita nec post mortem illius, cum eius consanguinea infra quartum gradum contrahere potest, etsi contra publicæ honestatis iustitiam aliqui contraxerint & perseverauerint, non est matrimonium, & taliter contrahentes non sunt mariti & vxores. Liberi etiam exinde nati non sunt legitimi. Et hoc verum, si scientes publicam honestatem subesse, contraxerunt, c. referente. Qui filij sunt legit. Secus quando dispensatio Apostolica superueniat, tunc liberi exinde

beri exinde nati erunt legitimi, & admittuntur ad successionem.

De impotentia coeundi.

Impotentia quæ secundum Host. in titu. de frig. & malef. ver. quid sit, & vitium animi vel corporis vel vtriusque, quo quis impeditur alteri commisceri, hoc est, non potest coeuratione frigiditatis naturalis vel accidentalis, quia est castratus, aut ex debilitate vel siccitate membri, vel quia non potest emittere semen, tunc illa frigiditas perpetua vel in muliere, si sit arcta (quod rarum est) impeditur matrimonium & dirimitur iam contractum c. 3. c. Laudabilem & c. fraternitatis, & per totam de frig. & maleficia: & d. Host. s. fin. in summa illius titu. Nam omnis contractus in quo quis se obligat, ad dandum id, quod dare non potest, est nullus, sed per matrimonium aliquis se obligat ad copulam carnalem, & reddendum debitum, si ergo illud reddere non possit, non est matrimonium. Et licet copula carnalis non sit de essentia matrimonij, tamen potestas ad illam, est de eius essentia, vnde in c. quod sedem, de frig. & malef. dicitur. Sicut puer, qui non potest debitum reddere, non est aptus coniugio, Sic qui impotentes sunt, minimè apti sunt ad contrahenda matrimonia.

Verum dispensandum sit in hoc impotentia vitio.

In hoc nulla postulatur aut datur dispensatio, potest tamè mulier remanere tanquam socia apud virum si voluerit, vt videtur apud Cathurcas c. consultationi, de frigidis, vbi, qui scit impedimentum & contrahit, non potest deinde conqueri.

Quid si frigiditas post consummatum matrimonium superueniat?

Si tamen frigiditas superuenierit post consummatum matrimonium, non dirimet ipsum, vt not. in c. fraternitatis. & ibidem, & in c. 1. & per totum 33. quæst. 1. Quia nihil aut tam humanum est quàm vt fortuitis casibus mulieris maritum, vel vxorem viri participem esse. *l. si cum dotem. s. si maritus. ff. soluto matrimo-*

h

Qua

Qua sit differentia inter frigidos & maleficiatos.

Differentia secund. Barto. fu. inter frigidos & maleficiatos hæc est, quod frigidis post separationem matrimonij non datur licentia nubendi alteri, quia frigidus vni, est frigidus alteri Maleficiato autem datur licentia nubendi cui velit, quia licet non possit cum vna, poterit cum alia, hoc enim experientia sæpe probauit.

Quomodo & quando ob frigiditatem vel maleficium separatio fieri possit.

Si impotētia coeundi proueniat ex causa intrinseca, hoc est, ex maleficio quod est ligamen quoddam à Demone proueniens Deo permittente, quo vir & vxor à carnali copula impediuntur, (35. q. 1. si per sortiaras) dicendum est, si maleficium sit temporale, nõ dissoluit matrimonium, sed si perpetuum, ita & frigiditas, Vnde statutum est ab ecclesia, ad experiendum vtrum sit perpetua frigiditas siue maleficium, tempus triennij. Quomodo autem intelligatur & computetur illud triennium, vide Pa. c. quod sedem & c. si. in fine de frigidis.

Vtrum omnes casus impotentia coeundi, regulis valeant comprehendi.

In hoc negotio, quod ad impotentiam attinet, videndus est Host in d. loco. §. qualiter ver. quid si vir, quia impossibile est omnes casus, qui naturaliter vel accidentaliter emergunt, comprehendi sub certis regulis. Igitur iudex ex officio inquirere debet, an vir, de impotentia accusatus aliam cognouerit, c. fin. eod. Et an mulier virgo sit, & considerabit circumstantias, qualitatem, famam & statum personarum, & causam si discernere non poterit, consulat superiorem, item medicos & secundum ipsorum consilia procedat.

De cognatione in genere.

Quid & quottuplex sit cognatio, & quæ eius partes.

Cognatio est triplex, videlicet, naturalis, spiritalis & legalis. Naturalis de qua statim dicetur, tollit matrimonium & impedit vsque

vsque ad quartum gradum inclusiuè inter consanguineos & consanguineas & affines. Vnde Burcha. in suo decreto libr. 7. cap. 22. si quis neptem suam in coniugium duxerit, anathema sit, et si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit in coniugium duxerit, anathema sit.

Spiritualis autem cognatio secund. Abb. dicitur quædam propinquitas seu attinentia proueniens ex Baptismatis siue confirmationis sacramentorum datione, vt in baptifante vel confirmante, vel ad ea scilicet sacramenta detentione, vt patrino & eius filio carnali, qui ex hac detentione fit frater spiritualis filioi patris carnalis. Et hæc cognatio spiritualis imitatur naturalē seu carnalē cognationem, quantum potest. Vnde sicut naturalis cognatio oritur per natiuitatem, quæ consistit in carne, ita & spiritualis per natiuitatem quæ consistit in spiritu. Talis cognatio tollit matrimonium secundum tres tantum lineas, videlicet inter tenentem ad Baptif. vel Chrisma & baptifatum aut confirmatum, ita quod inter parentem spiritualement & filium vel filiā spiritualement non potest esse matrimonium, & pariter inter baptifantem aut confirmantem, & baptifatos, vel confirmatos, secund. Caic. in sum. Idem dic de vxore tenentis ad baptif. si eam cognouit per confirmationem matrimonij. Secunda linea est inter compatrem & commatrem. Tertia inter fratres & sorores spirituales, id est, inter filios tenentis & tenentis, siue sint legitimi, siue non, dum modo sint naturales, non autem si sint adoptiui, de his vide c. 1. & seq. 30. q. 1. & c. 1. cum seq. de cognat. spiritual. Item Ar. flo. & Bart. fu. præallegatis locis.

Legalis cognatio est adoptio, per quam si soror mihi esse coeperit, quam diu durat adoptio inter me & ipsam, nuptiæ consistere nequeunt, de qua etiam habes titulum de cognatione lega. de eadem præterea habetur & non apud Tho. 4. sen. dif. 42. q. 2. ar. 2. & Pa. in c. 1. eod. tit. in gl. & c. ita diligere, 30. q. 3.

Cognatio naturalis quid & quotuplex sit.

Cognatio verò naturalis duplex est, videlicet consanguinitatis & affinitatis. Dicitur autē consanguinitas vinculum personarum ab eodem stipite descendētium, carnali propagatione contractū, omnes enim homines ab eodem stipite carnali propagatione descendunt, scilicet ab Adam. Ex hac definitione per plures sequi volunt,

volunt, omnes homines indifferenter esse adinuicem consanguineos, quomodo autem hoc solvatur docet d. Cynholtz in Arb. cōsang. Quare Aso. in sum. insti. de gra. cautius definit consanguinitatem dicens. CONSANGVINITAS est viaculum personarum ab eodem stipite descendendum, infra septimam generationem propagatione contractum.

Stipes quid sit.

Est autem Stipes illa persona, à qua aliæ duxerunt originem, sicut ADAM fuit stipes Cayn & Abel, & filiorum, qui ab eis descenderunt.

Vnde dicatur consanguinitas.

Consanguinitas dicitur quasi sanguinis vnitas. Nam consanguinei habent convenientem sanguinem, eò quòd de vno sanguine descenderunt. Vnde non modò illi, qui in matrimonio, sed etiam extra matrimonium (vt sunt spurij, siue vulgo quæsitij) consanguineos habere intelliguntur, sed tales, agnatos non habent propriè de iure ciuili.

Ius agnationis à quo descendat.

Ius enim agnationis à patre descendit, hoc est oritur ex linea Masculina, & illa tantum habet locum in his, qui in matrimonio nati sunt. Quia pater est, quem nuptiæ demonstrant. l. quia semper ff. de in ius vocando, & l. si spurius ff. vnde agnati, Betteru.

Ius verò cognationis à quo oriatur.

Ius verò cognationis descendit à matre. l. Iurisconsultus. §. cognationis origo. ff. de gra. quæ mater semper certa est. l. quia semper. ff. de in ius vo. & ideo tales filij retinēt iura sanguinis, quia sanguis non mentitur. d. l. Iurisconsultus. §. nomen. & §. seq. Neque distinguitur an tales sint, producti ex coitu vxoreo, vel fornicario, sicut videtur expressum in c. per tuas. de probat. cum pater tales filios ex illicito coitu natos, etiam naturaliter genuit, Vnde cognati, Ohemen.

Quid Linea sit.

Linea est personarum collectio, ab eodem stipite mediate vel immediate descendendum, gradus continens & numeros graduum distinguens.

Gradus quid sit.

Dicitur verò gradus habitudo distantium personarum, quæ cog-

cognoscitur, quo ta agnationis vel cognationis distātia, duæ personæ inter se differunt. l. Jurisconsultus. ff. de arbo. affi. & dicitur gradus ad similitudinem scalarum graduū, siue locorum procliuum. Sed notandum est quod vna persona eaq; sola non facit gradū propinquitatis quia nullus sibi ipsi propinquus sed alteri. Ideo necesse est, vt plures sint personæ ad faciendum gradum.

Linea quotuplex, & quid eius partes sint.

In consanguinitatis gradibus assignantur lineæ tres. Ascendentium, & descendentium transuersalium siue collateralium, vt in l. Jurisconsultus. ff. de gra. & 35. q. 5. c. 1. & seq. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltro progreditur. Ideo contingit, quod patris est accipere patrem, & filij filium, & sic deinceps & secundū diuersos progressus, diuersi gradus in vna inueniuntur. Et quia gradus cuiuslibet rei, est pars illius rei. Ideo gradus propinquitatis non potest esse, vbi non est propinquitas, &c. est autem.

Ascendentium linea, quando numeramus à filio ad patrem, à patre ad auum, ad proauum & vltra.

Descendentium est, quæ continet in se illos, qui ab eis originem duxerunt, hoc est, quando numeramus à patre ad filium, à filio ad nepotem, à nepote ad pronepotem, &c.;

Collateralium siue transuersalium linea est, quæ continet in se illos, qui à latere nobis conueniunt, à quibus nos non duximus originem, neq; ipsi à nobis, verumtamen ab eodem propagantur, vt frater, soror, ab eodē patre & matre. Hæc linea diuiditur in lineam æqualem & inæqualem.

Æqualis linea est, quando gradus æquè distant à communi stipite, id est æqualiter se habent ad communē parentem, sic quod vna non est remotior quàm altera, vt sunt frater Petrutij & soror, similiter filius fratris Petrutij & filii sororis, vel patruelus & consobrini, qui æqualiter distant à communi stipite scilicet Petrutio. Ratio, quia si, vna & eadem quantitas aliqua duo mensurat. Tunc illa mensurata sunt æqualia, ergo & prædictæ lineæ.

Inæqualis linea est, quando persona, de qua quæritur alias scilicet personas gradu præcedit, id est inæqualiter distāt à communi stipite, ita quod vna est remotior altera, vt cum quæritur de fratre

& fratris prēmortui filio, vel vt est frater Petrutij, & filius fororis Petrutij. Nam prima distat primo gradu, sed filius fororis secundo. Est autem communis stipes amborum, pater Petrutij.

In linea collateralī quomodo considerentur gradus.

Gradus in linea transuersali vel collateralī considerantur secundum quod plures propagantur ab vno. Ideo debent computari secundum comparationem ad vnum principium, ex quo propagantur, sed quia computatio legalis non conformatur Canonica. Ideo illa relicta, hic agemus de Canonica, quæ in contractu matrimonij consideratur, hoc est secundum regulam Canonica. Quod igitur ad causandum nouum gradum, requiruntur duæ personæ. Ratio est, quia canonica computatio numrat gradus ratione matrimonij, sicut enim nuptiæ requirunt duas personas sic quoque duæ personæ simul constituunt vnum gradum, vt frater & soror qui sunt proximi collaterales, constituunt primum gradum, iure videlicet canonico. Hoc enim ius Cano: tantum illud cōsiderat, quod duo fratres vel duæ sorores tribuūt initiū transuersali lineæ, ita tandem consobrini & patruales secundū. Sobrini tertiū, filij sobrinorum, quartum gradum. c. ad sedē. 35. q. 5. sit ergo pro maiori notitia hæc prima regula.

EX QVIBVS REGVLIS intelligantur gradus.

Prima Regula de ascendētibz & descendētibz.

Tot sunt, gradus, quot sunt personæ, connumeratis intermedijs vna persona dempta, quæ sola non facit gradum, neq; pro gradu computatur secun. glo. 1. iurisconsultus. ff. de gra. sed bene est principium gradus, vt prædicatur. Diligenter autem notandū est in ascendētibz & descendētibz. nullam esse differentiam inter ius canonicum & ciuile, datur enim eadem regula vtrinq; & computantur gradus in his lineis, quod vna persona propagetur diuersimodè ab alia.

Exempli gratia.

Filius meus est patri meo in secundo gradu, quia numerando à persona filij mei ad patrem meum, reperiuntur tres personæ, vna dempta, remanēt duæ, & sic in secundo gradu, hoc modo deinceps ascendendo.

DE GRADIBVS

ascendendo & descendendo cum reliquis,

*Secunda Regula de collateralibus in
linea aequali.*

Quarto gradu distant personæ à communi stipite, toto gradu distant inter se.

Exempli gratia.

Ego & soror mea sumus in primo gradu in linea aequali, quia à patre vno tantum gradu distamus, hæc regula mandetur memoriæ, quia valde necessaria est.

Aliud exemplum.

Filius meus & fororis siue fratris mei filia, sunt etiam in linea collateralis aequali. filius enim meus distat à stipite, Patre scilicet meo, in secundo gradu. Eodē gradu distat fratris mei filius à patre meo, Orta igitur questiōe an filius meus potest ducere fratris mei filiam, videndum est quoto gradu inter se distent. Distant autem uterq; tam filius meus quàm fratris mei filia à stipite (patre scilicet meo) in secundo gradu, per primā regulam, distabunt ergo quoq; inuicem in secundo gradu, in linea aequali.

*Tertia Regula de collateralibus in
linea inaequali.*

Quando duæ personæ inaequaliter distant à communi stipite, quoto gradu remotior distat à stipite, toto gradu distant inter se.

Exempli gratia.

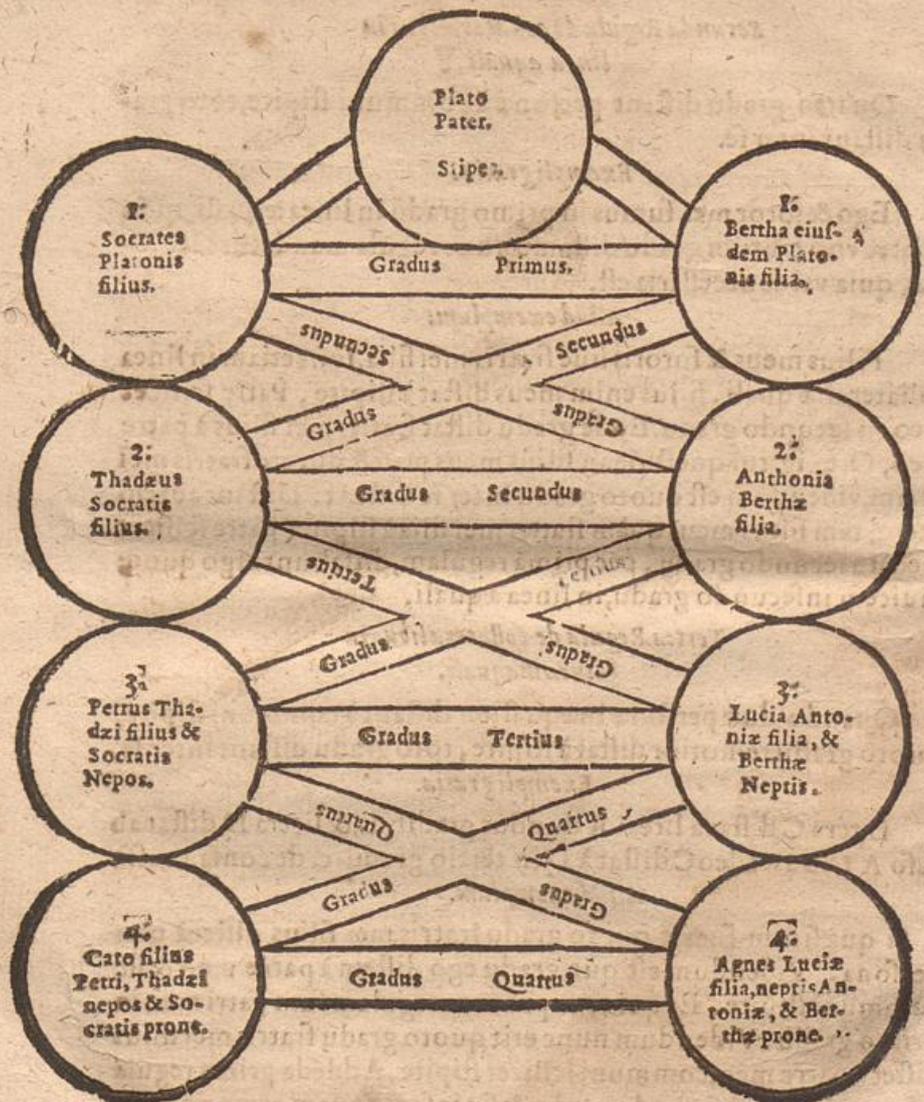
Litera C distat à litera A duobus gradibus, & litera D distat ab ipso A tribus. Ideo C distat à D in tertio gradu. c. de consa. et affi.

Aliud exemplum.

Si quæsitum fuerit quoto gradu fratris mei filius distet à mea persona. Videndum est quo gradu ego distem à patre meo & sic communi stipite. Et quia per primam regulam sum patri meo in primo gradu. Videndum nunc erit quoto gradu fratris mei filius distet à patre meo, communi scilicet stipite, Addēda prima regula erit patri meo in secundo gradu, & sic ipse tanquam remotior, distat à communi stipite, patre scilicet meo, in secundo gradu, ergo & nos distamus in secundo gradu scilicet in linea inaequali.

Typus

TYPVS GRADVVM.

NOTA I.

In linea recta ascendentum vel descendentium perpetua est prohibitio coniugij vsq; in infinitum. Vnde si primus homo hodie viueret mortua Eua, cum nulla successione suæ fœmina contrahere, eamq; in vxorem ducere posset. Hanc autem prohibitionem, tam in recta linea descenden: quam ascenden: volunt quidam doctores (presertim Iohan: de Bur: de cogna: carna. c. 9.) durare vsq; ad quartum gradum inclusiue. Quibus contrariantur Io: An: in sum. sua, supra arborem consang. & Affi. & Hoff. in sum eo. tit. §. qui consueuerant. Et horum opinionem credo veriolem, cum tex. iuris ciuilis indistinctè loquatur, & indistinctè matrimonium inter ascendentes infinitum (vt prædictum est) prohibeat l. nuptiæ 4. de ri. nu. Vnde glo. ibi colligit, quod si Adam hodie viueret, non reperiret vxorem, quia omnes descendimus ab eo, & cum Ius ciuile non peperiatur expressè correctum, est que fundamentum supra honestate maxima. Ideo non debemus per generalem dispositionem canonicam contrarium dicere, vt est ar. bo. in c. 2. de despon. impub. Hęc tamen propter hominum breuem vitam raro practicantur secun. D. Nic. de. c. n. p. n. debet. Quod verò dicitur de quarto gradu, hoc in collateralibus locum habet 35. q. 3. c. progeniem & duobus. c. seq. in quibus, dicitur quod olim non solum vsq; ad secundum gradum sed, etiam in quatum erat notitia parentela, extendebatur prohibitio. Et hæc de prohibitione Matrimonij inter ascen: & descen. in infinitum, & inter collaterales inclusiue ad quartum vsq; gradum, salua tamen supra hoc gratiosa dispensatio glo. c. Pitatum. §. sororis 30. §. 3. Etiam si papa velit, quia à naturali iure habet initium, & in veteri fuit prohibitum, ne quis sororem acciperet in vxorem, quod licet de sola sorore sit dictum, tamen appellatione sororis continetur neptis, plura apud Iohan: Cyn. vt supra.

Nota II.

Iure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendenti-
um vel descendentium vxorem duxerit, vnde in contrahendis ma-
trimonijs, naturale ius & pudor inspiciendus est. Leuitic. 18.

i

ad-

timonijs, naturale ius & pudor inspiciendus est Leuit. 18. l. adopti-
uus. ff. de ri. nup. §. Ergo non omnes. Insti. de nup.

Nota. III.

*De nominibus in lineis ascenden: &
descen:*

In linea ascendentium hæc sunt nomina ascendendo.

Tritauus	Tritauia
Atauus	Attauia
Abauus	Abauia
Proauus	Proauia
Auus	Auia
Pater	Mater
Filius	Filia.

Hi propriè vocabulo apud Romanos nominantur, Parentes,
Vtterius verò, qui non habet speciale nomen appellatos Maiores.
l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. affi.

In linea descendentium, hæc habentur nomina descendendo.

Filius	Filia
Nepos	Neptis
Pronepos	Proneptis
Abnepos	Abneptis
Atnepos	Atneptis
Trinepos	Trineptis.

Vltra hos liberi non habent speciale nomen, sed vocantur
posteriores, d. l. Iurisconsultus. §. parentes.

De Affinitate.

Quid sit affinitas.

Affinitatis secundum Canones, est quædam proximitas perso-
narum ex quocunq; coitu consumato, masculi & fœminæ proue-
niens, omni carens parentela, vt notat Tho: 4. sen. di. 4. q. 1. ar. 1. Et
quia vir & vxor efficiuntur vna caro, vnde sequitur, quod sicut
vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mu-
lier eademratione vt vir consanguineis vxoris. Dicitur enim affi-
nitas quasi duorum in vnũ finem vnitas, eò quod duæ cognationes
diuersæ,

diuersæ, uel per nuptias, secundum leges, uel aliqui per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, l. non facile. §. affines. ff. de grad.

Vnde causetur affinitas.

Hæc autem affinitas non causatur ex sponsalibus, sed ex matrimonio per uerba de præsentibus, etiam ante carnalem copulam. Quemadmodum enim ex sponsalibus, in quibus fit quædam pactio conjugalis, contrahitur aliquid affinitati simile, scilicet publicæ honestatis iustitia. Sic per matrimonium affinitas, quæ est aliquid simile consanguinitati, non solum ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis conjugalis, secundum quam etiam matrimonium est naturale. Carnalis uero copula extra matrimonium habita, etiam affinitatem causat, ut habetur in c. discretionem, de eo qui cognoscit uxorem suam. & d. Nic. in c. quod super, de con. & affi. eo quod in carnali copula etiam illicita, uir & mulier efficiuntur una caro. Caro. Exempli gratia. N. cognoscens uxorem, ille per coitum fecit omnes cognatos uxoris sibi affines usque ad quantum gradum consanguinitatis. Et similiter mulier cognita a viro per huius copulam reddit omnes consanguineos uiri sibi affines. Ex hoc patet, quod affinitas iuxta prædictam definitionem, proveniat quocumque coitu, non distinguendo an sit uxoreus uel fornicarius unde Apostolus. (1. Cor. 6.) qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur, scilicet per commixtionem seminis & non aliter. Unde quantumcumque uir, claustrum pudoris inuadat & frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, quia ex tali copula non potest proles (propter quæ causatur affinitas) produci. Huc etiam pertinet, quod quidam dicunt, filiam Io. an. quæ sitiuæ decantasse. Iuxta fontem Acherontis vitulus depastus est non intrauit, sed rigauit quæritur quid iuris; ad quod reponitur ut prædicitur. Hæc & alia habentur in c. extraordinaria 35. q. 3. Pa. c. fraternitatis, de eo qui co. consan. uxo. suæ. Et Io. Cyn. d. lib.

Quam diu duret affinitas.

Affinitas est perpetuum impedimentum, quod perdurat etiam mortua persona illa, qua mediante contrahitur affinitas. 35. q. 14. fraternitatis.

xi §. Quid

Quid perpetuum dicatur.

Dicitur autem perpetuum illud secun. Ioan. Cyn. quod durat vsque ad finem hominis, licet quandoque dicatur perptuum vsque ad 30. annos secun. gl. l. itaque. ff. de do. ma. Affinitas enim precedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit iam contractum eadem ratione, qua & consanguinitas. Sic enim inest necessitas quædam cohabitandi consanguineis adinuicem, ita & affinitibus & sicut est quoddam amicitie vinculum inter consanguineos, ita & inter affines vt in c. qualiter & c. sane 35. q. 3. vbi dicitur, quod æqualiter est abstinendum à consanguineis vxoris, sicut à consanguineis viri. Sic similiter, quo ad consanguineos mulieris. Nam vir & mulier ad imparia non debent iudicari ar. d. c. sane.

Quid notandum sit in affinitate.

In affinitate hoc notandum venit, videlicet quod in ea proprie non sit gradus, sed computantur solummodo personæ à consanguinitate contrahentium. Nam gradus ratione cognationis naturalis dicitur, sed hic nulla est naturalis cognatio, improprie tamen possunt dici gradus. l. iurilconsultus, ff. eod. vt patebit per tertiam regulam infra positam.

Quare sit inuenta arbor affinitatis.

Arbor affinitatis, à Iure Canonico est inuenta, non propter successiones, sed propter matrimonia, quia affines inuicem non succedunt, pertinet igitur ad ius Canonicum, & non ad ius ciuile.

Genera affinitatis qua & quot sint.

Affinitatis genera secundum tres regulas infra positas, quibus ipsa cognoscuntur, tria sunt, sed unum tantum genus videlicet primum, in quo vera stat affinitas, hodie habet prohibitionem de qua Hostien. lib. 4. de affinitate nu. 3. & Barto. fu. in sua aurea armil. c. Matrimonium, secus olim vt in c. contradicimus 35. q. 4.

Primum genus affinitatis quid sit, & in quo consistat.

Primum genus secundum Hostien. est, quod mediante vna persona tantum contrahitur. Nam persona addita personæ per matrimonialem coniunctionem, vel aliter per carnalem seminum commixtionem, primum genus affinitatis constituit.

Exempli gratia.

Frater

Frater meus ducit uxorem Bertham, quæ est mihi in primo genere affinitatis.

Secundum genus affinitatis quid sit.

Secundum genus est, quod mediantibus duabus personis constituitur, persona enim addita personæ per carnalem copulam primo generi affinitatis, secundum genus constituit.

Exempli gratia.

Vxor fratris mei, est mihi & omnibus consanguineis fratris mei, in primo genere affinitatis iuncta, quæ si defuncto fratre meo nubat alio marito, & is erit mihi & omnibus consanguineis meis affinis in secundo genere affinitatis.

Aliud exemplum.

Soror mea habuit maritum, qui est affinis meus in primo genere, ea defuncta, maritus eius duxit aliam, quæ erit mihi iuncta in secundo genere affinitatis. Primo enim generi est addita alia persona, illo marito defuncto, ego hanc viduam ducere possum, non obstante quod est in secundo genere.

Tertium affinitatis genus quid sit.

Tertium genus est, quod mediantibus tribus personis contrahitur, persona enim addita personæ per carnalem seminum commixtionem secundo generi, tertium genus constituit.

Exempli gratia.

Relicta fratris mei, quæ mihi est iuncta in primo genere affinitatis, hæc post mortem fratris nupsit Titio, qui est mihi affinis in secundo genere. Ipsa vxor decessit, Titius itaque aliam duxit, videlicet Semproniam, tunc illa erit mihi & omnibus consanguineis fratris mei, in tertio genere affinitatis. Hanc ego liberè possum ducere in uxorem. Quia prohibitio secundi & tertij generis sublata est.

Quæ & quot sint Regulae, per quas gradus & genera affinitatis

dignoscantur.

Quatuor regulas ponit Hostien. d. lib. eod. tit. per quas dignoscuntur gradus & genera affinitatis.

Primæ regula.

Persona addita personæ per carnis copulam, mutat genus attentionis

gentiæ & non gradum. 35. q. 4. §. hac auctoritate & c. seq. Vnde verus, Mutat nupta genus. sed generata gradum.

Exempli gratia.

Ego & frater meus sumus consanguinei in primo gradu consanguinitatis, frater ducit uxorem, illa uxor est persona addita personæ scilicet fratri meo per carnis copulā, quæ uxore, quo ad me, mutat genus attinentiæ, id est alio genere attinet mihi, quam frater meus, qui est consanguineus meus, illa uero mea affinis, sed non mutat gradum, ita quoque eius uxor, quia sicut frater est mihi consanguineus in primo gradu, sic uxor sua est mihi affinis in eodem primo gradu.

Secundæ regulæ.

Consanguinei uxoris per carnalem copulam fiunt affines marito, & e conuerso consanguinei mariti fiunt affines uxoris primi generis & eiusdem gradus, cuius est consanguinitas ut supra (ad hoc scilicet, ut sicut in consanguinitate usque ad quartum gradum matrimonium inter eos prohibitum sit) unde sequitur quod consanguinei uxoris secundum d. Ni. d. c. quid supra, de con. & affi. non fiunt affines consanguineis mariti, nec consanguinei mariti fiunt affines consanguineis uxoris, ita, ut inter ipsos consanguineos mariti & uxoris matrimonium contrahi non possit. Nam inter consanguineos sponsi & sponsæ nulla est affinitas matrimonium impediens.

Exempli gratia.

Titius ducit Bertham, iam omnes consanguinei & consanguineæ Berthæ sunt affines Titij sed in diuersis gradibus, ita tamen quod Titus mortua Bertha, non potest ducere unam, ex consanguineis Berthæ, quæ fuit Berthæ in primo, secundo, tertio vel quarto gradu consanguineæ. Nec e contra Bertha uidelicet defuncto Titio potest nubere uni ex consanguineis Titij, qui fuit Titio in primo, secundo, tertio vel quarto gradu consanguineus, sed bene consanguinei Berthæ possunt contrahere matrimonium cum consanguineis Titij & e contra. Hinc est quod pater & filius possunt contrahere cum matre & filia, & duo fratres cum duabus sororibus

duo

duo cognati cum duabus cognatis, Auunculus & Nepos cum duabus fororibus, vt hæc omnia probatur apud Host. d. lib. de affini, & 35. q. 4. sane.

Tertiaregula.

Consanguinei vxoris, quoto gradu sunt ipsi vxori, iure consanguinitatis, eodē gradu sunt ipsi marito vxoris iure affinitatis, & è contra consanguinei marito, quoto gradu sunt ipsi marito iure consanguinitatis, eodē gradu sunt ipsi quoq; vxori iure affinitatis 35. q. 2. & 3 de propinquis, & c. qualiter.

Exempli gratia.

Sempronius & Bertha sunt coniuges, frater Sempronij: qui est in primo gradu consanguinitatis cum Sempronio, est in primo gradu affinitatis cum Bertha, & è contra Petrus frater Berthæ, est affinis Sempronij in primo gradu.

Aliud exemplum.

Pronepes fratris vxoris, est ipsi vxori iunctus in quarto gradu consanguinitatis. Ergo ipsius marito in quarto gradu affinitatis iunctus est & è contra, & c. Quapropter non opus est hic declarare gradus per demonstrationem ad oculum, sed si consanguineus tuus duxerit quandam in vxorē, & vis scire quoto gradu sit tibi ista mulier, recurre ad exempla posita supra de consanguinitate, & vide quoto gradu sit tibi consanguineus tuus. Quia, vt dictum est quoto gradu est tibi consanguineus ille, toto, vxor eius est tibi affinis, sic de singulis.

Quartaregula.

Sicut Iure Canonico inter consanguineos vsq; ad quartum gradū consanguinitatis prohibetur matrimoniū, ita quoq; inter affines, sed hodie, vt præactum est, secundum & tertium genus non impediunt, duntaxat primum genus vsq; ad quartum gradū inclusiuè prohibitionem habeat, sicut consanguinitas, & ideo affinitas præcedēs in primo genere duntaxat vsq; ad quartū gradum matrimonium impedit, & dirimit cōtractum, eadem ratione, qua consanguinitas, ex inhabilitatione personarum per statutū Ecclesie, vt habetur in c. non debet. de consang. & affi. nisi Dominus
Papa

Papa dispensaret, quod facilius fit in affinitate quàm consanguinitate, in qua tamen inter ascendentes & descendentes non potest dispensare, in linea verò collateralium consuevit, in tertio & quarto gradu ex causa rationabili, yt habetur apud Vuig. loco supra allegato.

Exempli gratia.

Titius ducit Bertham, iam omnes consanguinei Berthæ sunt Titio in primo genere affinitatis. Bertha defuncta, Titius non poterit ducere sororem Berthæ, quæ est ei in primo gradu affinitatis, neq; sororis filiã, quia in secundo gradu, neq; sororis neptè, quia in tertio gradu, neq; proneptem, quia in quarto, neq; aliquam aliam, quæ fuit Berthæ consanguinea infra quartum gradum inclusivè. 35. q. 5. Porro & è contra defuncto Titio Bertha non potest nubere fratri Titij, aut alteri cuiuspiam qui ei fuit in primo, 2. 3. vel 4. gradu, Has Regulâs plenium habes expositas apud Hostien. d. lib. 5. qualiter ipsa genera

Quæ pena sit illorum, qui in gradibus prohibitis contrahunt matrimonium, & quæ ratione cum illis dispensare liceat.

Si quis inter gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit (iuxta determinationem Con. Tridè, d. sess. de refor. mat.) separetur, & spe dispensationis consequendæ careat, idq; in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit, quod si ignoranter id fecerit, siquidem solennitatis requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiciatur pænis, Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur cuius salubria præcepta temerè contempserit. Si verò solennitatibus adhibitis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omnia detur dispensatio, vel rarò, idq; ex causa & gratis concedetur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam.

Nomina in linea collateralium quæ sint.

Nomina agnatorum, hoc est ex linea Masculina naturum, simul & nomina cognatorum, id est, quæ ex linea fœminina (non distinguendo,

distinguendo, siue in, siue extra matrimonium) originem trahūt, in linea ascendentium & descendentium, paulò supra recensuimus & præmisimus. Nomina verò in linea collateralium, quæ habentur in l. iurisconsultus. ff. de grad. aff. sunt hæc, quæ sequuntur.

Primo in linea proximiori.

2 Fratrum liberi.	} Frater, Soror.	} 1 Patruales.		
			} Vocantur	} 2 Consobrini.
4 Patruelium, vel consobrinorum liberi.				

In linea à parte patris habentur hæc nomina.

Frater	} Patris 1 Aui 2 Proauis 3 Abauis 4	} appella- tur.	} 1 Patruus. 2 Patruus magnus. 3 Propatruus. 4 Patruus maximus, vel abpatruus.
--------	--	--------------------	---

Soror	} Patris 1 Aui 2 Proauis 3 Abauis 4	} dicitur	} 1 Amita. 2 Amita magna. 3 Proamita. 4 Amita maxima, vel abamita.
-------	--	-----------	---

In linea à parte matris, hæc sunt.

Frater	} 1 Matris 2 Auiz 3 Proauiz 4 Abauiz	} vocatur	} 1 Auunculus. 2 Auunculus magnus. 3 Proauunculus. 4 Auunculus maximus, vel abauunculus.
--------	---	-----------	---

Soror	} 1 Matris 2 Auiz 3 Proauiz 4 Abauiz	} est	} 1 Matertera. 2 Matertera magna. 3 Promatertera. 4 Matertera maxima, vel abmatertera.
-------	---	-------	---

Nomina

Nomina verò Affinium sunt. que sequuntur & habentur in l. non
facile ff. de grad. ff.

Fater	Viri & Vxoris	}	}	1	Socer.
Mater					
Mater	Viri & Vxoris	}	}	2	Socrus.
Mater					
Vxor	Filiij & Filiz	}	}	3	Nurus.
				4	Gener.

1. Vxor, liberis ex alia vxore natis } dicitur { 1 Nouerca.
2. Matris, ex alio viro natis. } dicitur { 2 Vitricus.

Eorum vtrunque natos vocamus priuignos & priuignas.

Socer magnus, vxoris auus, & illi Neptis maritus, Progener.

Mariti auus, est socer magnus vxoris, & illa ipsi pronurus.

Vxoris auia, profocrus, & maritus ei progener.

Mariti Auia vxori socrus magna, & ipsa ei pronurus.

Viri frater, leuir, Soror viri, Glos, dicitur.

Hec personæ omnes sunt prohibite vna matrimonium contra
here vsque ad quartum gradum. In lege verò Moyli Leuit. 18. pro-
hibite erant tantum, vxor patris, nurus, nouerca, vxor fratris, pri-
uigna, filia priuigni vel priuignæ, soror vxoris, & colligitur etiam
socrum interdictam fuisse, quia nurus non potest coniungi cum
socero. Ergo eodem modo gener cum socrii prohibetur.

DE DISPENSATIONE.

CAPVT III.

Quid sit dispensatio.

Dispensatio, secundum Canonistas, est communis scilicet hu-
mani & possitui iuris prouida relaxatio, utilitate & necessi-
tate

rate pensata, seu, vt ponit Host. est rigoris iuris, per eum ad quem spectat, misericors & canonicè facta, relaxatio, l. q. 7. §. nisi rigor & c. sequen. Vnde vocatur vulnus, quia vulnerat ius commune, 23. q. 4. ipsa pietas, circa fin. Saluo tamen per omnia iure diuino, quod est indispensabile. Conditor enim iuris positiui, non est institutor diuinæ legis, sicut Deus Hinc sequitur quod in gradibus consanguinitatis vel affinitatis diuina lege prohibitis, omnino nulla admittatur dispensatio, vt tenet glo. in c. literas, de rest. spol. Adde tamen vnum notabile dictum Ioan. And. positum in extraneo loco, scilicet in c. per Venerabilem. Qui filij sunt legitimi. Quod Ecclesia ex causa posset dispensare, etiam in gradibus diuina lege prohibitis, facit tamen vnā differentiam inter gradus lege diuina prohibitos, & eos quos lex humana prohibuit, scilicet quod in prohibitis casibus legis humanæ dispensare possit circa matrimonium vt valeat vt ex tunc, hoc est, quod filij in tali matrimonio ante dispensationem nati, quoque sint legitimi, in alijs diuina lege prohibitis dispensatio non operatur vt ex tunc, sed tantum vt ex nunc, hoc est, quod virtute istius dispensationis illi tantum liberi fiant legitimi, qui post dispensationem nati sint, non autem qui ante. Et dicit hoc esse notandum. Et sic vult. Quod si matrimonium in gradu lege diuina prohibito iam est contractum, quod ex causa posset dispensatio admitti, in contrahendo autem non item. Et Archi. flo. dicit Martinum V. dispensasse cum quodam, qui cum sua germana contraxerat, & consumauerat, sed habito prius peritorum consilio, propter scandala & alia mala vitanda. Ita & Eugc. 4. quorum bullas se vidisse Arch. flo. attestatur 3. parte tit. 1. c. de affi. Et Ioan. Brunelli in suo tractatu de sponsalib. in conclusione 24. sic dicit. Accidit interdum in regno Franciæ. quod fuit dispensatum vt patruus contraheret cum nepte ex fratre, sicut in regno Angliæ aliquando permissum fuit & dispensatum, vt frater fratris mortui vxorem duceret, vt in veteri Testamento contingebat. Sic & Modernus Rex Polouiz exemplo, qui defunctæ vxoris sororem in vxorem duxit, sed hoc facta sunt & fiunt in familijs. Illustrissimorum principum, & in causis apprimè necessarijs & maximè arduis, tametsi hoc videatur durum, propter legis diuinæ prohibitionem.

Quotuplex sit dispensatio.

1. 2.

Di-

Dispensatio duplex est, tacita & expressa, Tacita est quando princeps concessit officium alicui inhabili, vel Papa beneficium, videtur enim dispensare tacite, super illius inhabilitate, nam princeps, qui magistratum ei concessit, omnia agere decreuit. l. quidam. in fi. ff. de i. iudi. l. Barbaticos, ff. de offi. pretor. & ibi. Ias. col. 3

Expressa est, in qua verbum dispensamus, appositum est c. de multa in fi. de præb. c. at si cleri. §. de adulterijs, de iudic. & quando est à parte postulata. c. innotuit. in fi. de elect. De hac duplici dispensatione consulas prædictum Doctorem Petrum Rebuff. lib. & c. vt supra, multum proderit tibi.

Quot & quales sint cause dispensationis.

Tres videntur esse cause dispensationis, Prima est Ratio publicæ pacis, vt si liberi regum vel magnorum principum contrahunt dispensari potest, per textum in c. 2. iuncta glos. ibi. in verbo pacis. Et que notant doct. de desponsat. impub. Potest enim exurgente necessitate, vel pro bono pacis quandoq; recedi à dispositione Canonica vel legali vt 29. per totum.

Secunda est fauor liberorum extali matrimonio iam contracto natorum, ad hæc vt fiant legitimi & admittantur ad successionem, vt colligitur ex dictis Io. An. venerabilem. Qui filij sint legitimi, & Pa. c. literas. de restit. spoliato.

Tertia causa est, quando infideles contraxerunt matrimonia secundum Iura suæ professionis, & postea constante matrimonio conuertuntur ad Christum, dispensatur cum eis, vt huiusmodi matrimonia non dissoluantur, licet sint contra iura positua. Nam cum matrimonia æquæ sint inter gentiles, Saracenos & Iudeos sicut inter Christianos, valent secundum ipsorum iura, & baptismus superueniens non est modus soluendi coniugia, post baptismum, non debent separari. Tolleratur ergo hoc casu, secundus gradus in linea æquali. Item si quis tempore infidelitatis duxit relictam fratris, toleratur post conuersionem. c. gaudemus. & c. fi. de diuortijs, & c. gaudemus, qui filij sint legitimi. Si tamen Saracenus, qui plures vxores haberet conuerteretur ad Christum, cogereetur retinere primam & aliam dimittere. Quia Deus creauit vnū masculum & vnā foeminam. Item si quis secundum Iura infidelium dederit libellū repudij & aliam super induxerit, conuersus ad Christum

Christum teneretur secundam dimittere & ad priorem redire, nisi prior maneret infidelis, nec velit conuerso cohabitare. vel cohabitare quidem veller, sed cum contumelia nominis Christi, vt supra dictum est. Vide Pa. in præallegato loco.

Præterea notandum est, quod apud alios Claris: iuris prudentiæ doctores ponuntur causæ numero Septem, videlicet temporis varietas siue importunitas, quæ rigorem non patitur, de hac in c. quod pro remedio 1. q. 7. Secunda est vtilitas, vt scilicet alij facilius reuertantur ad bonum, de hac in c. ipsa pietas 23. q. 4. Tertia est qualitas personæ meriti & scientiæ, de hac in c. tali. & c. didici 1. q. 7, cum alius æquè dignus & sufficiens non sit. Quarta est necessitas, de hac in dicto. c. tali. Quinta pietas Sexta euentus rei, de quibus Ioan. Vigue: in suis institutio. tit. de virtute iustitiæ ver. 14. §. 5. Septima est multitudo siue scandalum multitudinis de hac in c. vt constitueretur. 50. dist. Nam cauendum est, ne quis nutriatur siue alatur in scādalo. sed quia casus sunt innumerabiles, nec potest certa regula dari ideo standum est in hoc arbitrio boni viri, qui si iudicauerit causam esse rationabilem, dispensatio erit licita, vt in d. Domino sancto 50. dist. Et causa rationabili existēte, prælatus peccat non dispensando ar. ca. quanto. in fi. 3. q. 5.

Ad quem pertineat dispensatio danda.

Videtur itaq; quod dispensatio in dispensante sit actus potestatis iure concessus, & in dispensato dicitur ius priuatum hoc est licentia vel permissio facta contra rigorem iuris, & quia eius est legem interpretari, cuius est condere (vt haberur in l. cum consuetudine ff. de legibus) sequitur quod ad illum pertinet legis interpretatio & dispensatio, ad quem pertinet legis institutio.

Qua & quot requirantur ad dispensationem

Duo autem requiruntur ad iustam & licitam dispensationem, scilicet authoritas in dispēfante, vel ordinaria vel delegata, & causa iusta in dispensato. aliās dispositus non est tutus in foro Dei. Vnde Pe. Rebuf. in sua praxi benef. c. de dispen. ad plu. benef. § 84. ait. Effectus dispensationis est, vt si perperam concessa sit. tam animā concedentis, quam dispensati ad inferos deducat, vbi miserè cruciabuntur. Ex falsa itaq; causa, vel tacita veritate, nulla est dispensatio, vt habetur in c. 2. de filijs presby. lib. 6.

k iij

Quis

Quis sit effectus legitima dispensationis in causa matrimoniali

Effectus dispensationis est, quod contractus fit matrimonium, contrahentes mariti & uxores, liberi inde nati fiunt legitime, cū distinctione de qua supra, scilicet si dispensatio est facta in gradibus à iure diuino prohibitis. Vltioribus tamen, vt si quis duceret relictam patruum legitimantur tantum liberi post dispensationem nati, priores non fiunt legitimi. Si autem dispensatio sit in gradibus à lege Canonica prohibitis omnes fiunt legitimi, per ea quæ decidunt Ioan. An. & Pa. in d. c. per venerabilem.

DE TEMPORIBVS.

CAPVT V.

Quæ sint tempora siue feria in quibus nuptia non debent sollemniter celebrari

Antiquas solennium Nuptiarum prohibitiones ab omnibus obseruari Sacrosancta Synodus Tridentina præcipit Sess. 8. Vnde haud abs re esse putavi in gratiam & specialem fauorem pastorum exprimere & recensere tempora (vt vocant) ferrarū, quæ nuptias sollemniter celebrandas, non patiuntur, causis prohibitionis annexis, Et sunt hæc.

Videlicet:

A Dominica prima Aduentus, vsq; in diem Epiphania. Ab hoc enim tempore, quod est tēpus renouationis Ecclesiastica officia incipiunt, & magnifit Aduentus D. nostri Iesu Christi per quatuor septimanas, eò quod quadruplex sit aduētus filij Dei, sed vltima nunquam finitur, quia sanctorum gloria quæ dabitur in vltimo aduentu, scilicet ad iudicium, nunquam terminabitur. PRIMVS itaq; Aduentus est in carnem, scilicet in vtero virginis assumptam, de quo dictum est, Osanna, filio Dauid, Benedictus qui venit in nomine Domini. SEC VNDVS in mentē, qui descensus fit quotidie in cordibus fidelium per Spiritum sanctum, de quo Ioan. 14. cap. Ad eum veniemus & apud eum mansionem faciemus, & dicit Sap. 9. Domine emitte sapientiam. vt mecum sit, de his habetur i. bacuc. 2. Si moram fecerit expecta eum. quia veniens veniet, &

NON

non tardabit. **TERTIVS** Aduentus est in morte cuius libet, de quo dicit B. Iacobus cap 5. Patientes estote vsq; ad aduentum Domini. & Matth. 24. cap. Si sciret pater familias qua hora veniret fur, vigilaret utiq; &c. Ideo & vos estote parati, &c. Et iterum Luca 12. Si in prima vigilia venerit, id est, in iuuentute, & in secunda, &c, & ita inuenerit, scilicet in poenitentia. Beati sunt serui illi. **QVARTVS** Serit iu maiestate, qui erit in die iudicij, de illo legitur Esa. 3. cap. Dominus ad iudicium veniet, cum senioribus populi sui. Et notandum est, quod primus Aduentus liberavit animas, Secundus liberat eas à peccatis. Tertius à poena. Quartus corpora liberat. Hæc ille.

Et rursus

A feria quarta Cinerum, vsq; in octauam Paschatis inclusiuè. Hoc enim tempus est tempus Poenitentiae, afflictionis & abstinenti, tunc homines abstinent à carnibus & continent à luxuria, vt probatur apud Guil. Du. lib. 6. c. 28. quod D. Petrus hoc ieiunium primò instituerit. Habet & auctoritatem hoc ieiunium in veteribus libris ex ieiunio Moisi & Heliae & ex Euangelio, inquit August. Epist. 119 vt de Moysè patet Exod. 24. & 34. de Helia 3. Reg. 19. de Christo Matt. 4. Marci 1. Luca 4. De ieiunij præterea, institutione & qualitate abundè tum vel ex Concilio Cabilonen: in c. solent. de con. di. 1. Per octauam verò paschatis quæ officium dominicæ Resurrectionis deuotissimè celebratur, & pertinet ad timorem, quo timemus terribilem sententiam iudicis. Cum enim dicit pater, Rex & iudex omnium resurrexit & abhuc in sigillatione inimicorum dicentium, quando morietur & peribit nomen eius. Tunc magnus erit timor & tremor Vnde & in offertorio dicitur. Terra tremuit, &c. Reliqua apud Du. locis præcitatis.

Item.

A prima die Rogationum, vsq; ad Dominicam Exaudi. Nam per hæc dies secundum Concil. Aurel. debemus ieiunare vel saltem quadragesimalibus, & cappis nigris, non vestibus solennibus, in signum poenitentiae vti. de consiliis distincti. tertia. Rogationes. Præterea omnes debemus à seruilibus operibus vacare, & sicut

omnes

omnes peccauimus & misericordia Dei egamus, ita omnes tam serui & ancillæ, quam viri & mulieres illis dominantes, Litanij & precibus vnanimiter ad Deum fundendis, interesse, ad Deum corda cum manibus erigere, & pro venia supplicare debemus.

Item.

Feria sexta, hoc est dies Veneris cum Sabbatis, in quibus de facto memini multos nuptias celebrasse, quem autem euertum habuerint, extant exempla. Item vigilia (vt vocamus) quarundam festiuitatum, quæ ab Ecclesia præcepta habent ieiunia. His etiam accedunt dies ieiuniorum, Quatuor temporum, de quibus quilibet hoc quod plurimis ignotum est, notet, nempe cum annus solaris quatuor temporum successione dilabatur, scilicet hyemis, in quo semina iaciuntur. Veris in quo seminata prodeunt, & in spicas acuumur. Aestatis, in qua meses albescunt, & falce succiduntur. Et Autumnj, in quo per ventilationem grana à paleis separata, in horreis reponuntur. Sic & magnus vitæ præsentis annus, durans ab initio, vsque ad finem mundi, quatuor temporum varietate mensuratur. PRIMVM tempus fuit deuiationis in genere humano, videlicet ab Adam vsque ad Moysen, in quo declinauerunt homines à cultu Dei, qui vera lux est, facti idololatæ, & nihil illuminationis doctrinæ habentes, simul inutiles facti sunt, nec fuit qui faceret bonum, vsque ad vnũ. Tunc enim reliquit homo creatorem suum, & de lapide dixit. Tu es Deus meus, Hoc tempus, quia fuit ignorantia & cæcitat, bene concordat hyemi, in quo obscuritas regnat. SEC VNDVM tempus fuit reconciliationis, siue renouationis, videlicet à Moyse vsque ad natiuitatem Christi, quo edocti sunt homines per legem & Prophetas de Aduentu Christi, de curatione peccati, & dilectione vnus Dei. Tunc dominus dixit ad Israel Deut. 6. Audi Israel Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias, & doctus est homo, quid sibi ipsi, quid Deo, quid proximo facere teneretur. Postmodum ob eadem causam suscitauit Prophetas, vt scilicet prædicatio hominem magis ab erroribus reuocaret. Hoc tempus concordat cum vere, quod habet aliquid luminis, sed multum obscuritatis. TERTIVM tempus fuit regressionis siue reconciliationis & visitationis, videlicet à natiuitate Christi vsque ad Ascensionem eiusdem, per quam facta est gratia hominibus, & prædicatio

Euan-

Euangelij, de quo dicitur. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Hoc est tempus gratiæ, quia oriens nos visitauit ex alto, in quo tempore Dominus, qui est sol iustitiæ, mundū sua præsentia visitauit, & propria doctrina sufficiēter illustrauit. Hoc tempus concordat cum æstate, in qua claritas regnat. **QVARTVM** est peregrinationis videlicet ab Ascensione Domini vsq; ad diem iudicij, ubi erit consumatio seculi, quod tempus est, habens multum luminis, qua Dei misericordia reuelata sunt diuina mysteria, habet tamen aliquid obscuritatis nostra negligentia faciente, & sic concordat cum autumno, qui habet aliquid obscuritatis, sed amplius claritatis. Vt autē summatim dicatur, In primo tēpore, vigor fidei, flos spei, fructus charitatis frigore infidelitatis exaruit. In secundo, vinea Domini aliquatenus viruit, & floruit. In tertio, virens & florens fructus vberimos attulit. In quarto cadentibus folijs verborum, decolorari cœpit. Hoc de quatuor temporibus quæ cum ieiunio representat ecclesia singulis annis. siue status ecclesiæ per hæc quatuor tempora variatur.

Item.

Speciale restat impedimentum, quod est vel à iure ab homine. A iure utpote prohibetur tempore quadragesimæ, alioq; tempore prohibito contrahi matrimonium, vt prædictum est. Et not. c. capellanus. de fer. c. non oportet, & seq. 3. q. 4. quod est intelligendum, vbi non contractus matrimonij aut coniugum, sed publica nuptiarū solennitas & conuiuia & choreæ atq; solēnis traductio vxoris, coniunctioq; carnalis prohibita censenda sunt. glo. & doct. in d. c. cappellanus.

Ab homine interdum pedimentum, vt si iudex prohibeat ob aliquam causam, ne pars contrahat, antequam de matrimonio fuit cognitum. Si iudex iste habebat causæ cognitionem matrimonij, & tunc si causa sit perpetua, propter quàm interdicitur, & eo casu peccat, qui contra talem prohibitionem contrahit & separabitur matrimonio data sententiā diuortij, & probato impedimento coram iudice ecclesiastico. c. vlt. de mati. contra. in rer. Eccle. contract.

Sverò impedimentum erat temporarium, tenebit matrimonium, vnde hi versus antiqui recensentur:

Ecclesiæ vetitum nec non tempus feriarum,

Impediunt fieri, permittunt iuncta teneri.

Sed in pœnam debet iste contrahens ad tempus separari. c. 1. & 2. de matrimo. cõtra interd. eccles. Angel. Claua. in sua summa, in verb. Matrimoni. 3. ver. impedimentum primum, & seq.

Nota.

In alijs verò temporibus nuptias celebrari permittitur, quas pastores curabunt, vtea, qua decet modestia & honestate fiant,

Sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum.

FINIS.

INDEX

A.

A nnulus quare datur.	72
Annuli rotunditas quid designet.	79
Adulterium tartareum ne grassetur inter coniuges, quomodo copulatio fieri debeat.	20
Arrha qua dicantur.	38
Affinitas quid sit.	66
Affinitas vnde causetur.	28
Affinitas quam diu duret.	eodem
Arbor affinitatis quare inuenta sit.	68

B.

B igami vtrum sint benedicendi.	26
Bona matrimony qua & quot sint.	35

C.

C onciliorum authoritas quare non sit reijcienda.	3
Clandestina matrimonia quanta peccata pariant.	4
Contrahentes sunt in Ecclesia proclamandi.	5
Contrahentes qua ratione ad fidem castitatis requirendi.	9
Castitas quotuplex sit.	10
Confirmatio matrimony per sacerdotem cum exhortatione.	21
Conclusio benedictionis.	30
Conditio	47
Crimen	49
Casus impotentiae vtrum omnes possint regulis comprehendere.	58
Cognatio quid & quotuplex & quid eius partes sint.	ibidē
Cognatio spiritualis quid sit.	59
Cognatio legalis quid sit.	60
Cognatio naturalis quid & quotuplex sit.	eodem
Consanguinitas quid sit.	590
Consanguinitas vnde dicatur.	eodem
Causa dispensationis quot & quales sint.	76

D.

D ifferentia inter matrimonium initiatum & consummatum.	36
Disparitas cultus siue religionis.	52

Differentia

INDEX.

<i>Differentia inter frig. & males. quæ sit.</i>	38
<i>Dispensatio quid sit</i>	75
<i>Dispensatio quotuplex.</i>	eod.
<i>Dispensatio danda ad quem pertineat.</i>	77
<i>Dispensatio quæ & quot requirat.</i>	eodem.

E.

E xhortatio ad copulandos.	8
<i>Effectus matrimony quis & quotuplex sit.</i>	35
<i>Error.</i>	45
<i>Ex quibus regulis intelligantur gradus.</i>	62
<i>Effectus legitima dispensationis in causa matrimoniali quis sit.</i>	41.

F.

F orma proclamandi dispensatos.	25
<i>Forma benedicendi sponsum & sponsam.</i>	26
<i>Frigiditas post consummatum matrimonium superveniens.</i>	57

G.

G ratia matrimonialis.	3
<i>Gratulatio sacerdotis ad copulatos.</i>	23
<i>Gradus quid sit.</i>	61
<i>Gradus in linea collateralis quomodo considerentur.</i>	62
<i>Genera affinitatis quæ & quot sint.</i>	68

I.

I mpedimentum inter copulandos si sacerdos deprehenderit quid faciendum.	6
<i>Interrogationes necessariae tam ad sponsam quàm ad sponsum. 11. 12. & c.</i>	20.
<i>Iuramentum, quo desponsati sint constringendi,</i>	45
<i>Impedimenta matrimonium impediencia, quæ & quare sint.</i>	50
<i>Incestus.</i>	53
<i>Incestuosi iure civili qui sint.</i>	eodem
<i>Incestuosi iure canonico qui sint.</i>	56
<i>Iustitia publice honestatis.</i>	57
<i>Impotentia coeundi.</i>	eodem
<i>Impotentia utrum requirat dispen.</i>	60
<i>Ius agnationis à quo descendat.</i>	Ius

INDEX

Ius cognationis à quo oriatur. eodem.
 In affinitate quid notandum sit. 68

L.

Ligamen. 54
 Linea quid sit. 60
 Linea quotuplex, & quid eius partes sint. 61
 Linea ascendentum quid sit. eod.
 Linea descendentium quid. eod.
 Linea collaterale vel transuer. quid sit eod.
 Linea aequalis vel inaequalis quid sint. eod.

M.

Matrimonium quid sit. 31
 Matrimonium est sacramentum voluntatis. 1. 32
 Matrimonium quis instituerit. 1. eod.
 Matrimonium vnicum est. 1. eod.
 Matrimonium { Quotupliciter consideretur. eod.
 { Vt est officium naturae quid sit. eod.
 { Quot fines habeat. eod.
 { Vt est sacramentum Ecclesiae quid includat. 34
 { Quis & ob quam causam instituerit. eod.
 { Legitimè contrahendum quae & quot requirat. 36

N.

Nomine cuius copulatio fieri debet. 6
 Nota prima de linea ascen. vel descen. 65
 Nota secunda de eis qui ex grad. ascen. vel descen. incestum committunt. eodem.
 Nota tertia de nominibus in lineis ascen. & descen. 66
 Nomina in lineis ascen. & descen. eod.
 Nomina in linea collaterale quae sint. 72
 Nomina affinium quae sint. 74

O.

Officia naturae cum quibus conueniant. 32
 Ordo sacer. 13

1 3 Pere-

I N D E X.

P.

P eregrini & ignoti qua ratione sint ad matrimonium admittendi.	7
Parochus alterius parochia sponfos non copulet.	eodem
Persona legitima qua dicantur.	36
Parentes vtrum pro filijs possint contrahere sponsalia, & c.	40
Publica honestas.	55
Perpetuum quid dicatur	68
Pœna illorum, qui in gradibus prohibitis contrahunt matrimonium, qua sit, & qua ratione cum illis dispensare liceat.	72

R.

R aptus & eius consiliarij.	53
Regula prima de ascen. & descen.	62
Regula secunda de collateralibus in linea aequali.	64
Regula tertia de collat. in linea inaequali.	eod.
Regula per quas gradus & genera affinitatis dignoscantur, qua & quot sint.	69.

S.

S ponsa debet esse verecunda.	19
Sponsus siue sponsa si fuerint iuuenes, & duxerint senio confectos quomodo examinandi sint.	14
Sponsalia quid, & vnde dicantur.	37
Sponsalia ad quid inuenta.	eodem
Sponsalia quot modis fiant.	eodem
Sponsalia absolutè de futuro tam inter absentes, quam presentes quibus modis fiant.	eodem
Sponsalia quis & quo tempore possint contrahere.	38
Sponsalia per carnalem copulam quid operentur.	41
Sponsalia quos habeant effectus.	eodem
Sponsalia de presenti, quid & qua sint.	eodem
Sponsalia quibus verbis cum absentibus contrahantur.	42
Sponsalia contracta, vtrum, quot & quibus modis possint dirimi.	eodem
Separatio ob frigid. vel malef. quomodo & quando fieri potest.	58
Stipes quid sit.	60

T.

I N D E X.

T.

T raſtatus caularum matrimonialium.	37
Tipus graduum.	64
Tempora quæ ſint in quibus nuptiæ non debent ſolemniter celebrari, adiunctis optimis rationibus	78

V

V itta candida &c. quid deſignet.	1.
Votum	42
Viſ compulſiva.	53

F I N I S.

Coll. Societ. Jeſu. Paderb.

x. 661.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Typis Lamberti Andreae Tru-
dopolitani.

INDEX

T

V

FINIS

Colonie A. ...
Typis Lambertus ...
dopellum.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is written on aged, yellowed paper and is arranged in several columns. The script is dense and difficult to decipher due to its cursive nature and the fading of the ink. The text appears to be a list or a series of entries, possibly related to a historical record or a collection of items. The words are written in a highly stylized, flowing cursive, characteristic of the 17th or 18th century. The paper shows signs of wear, including creases and discoloration, particularly around the edges and in the center. The overall appearance is that of an old, well-used manuscript.

